

KÁLLAY SÁNDOR

APRÓSÁGOK

ELBESZÉLÉSEK, RAJZOK

IFJ. NAGEL OTTÓ könyvkereskedő kiadása
BUDAPEST,
VIII., Muzeum-körut 2. szám.

TARTALOM

AZ IDEÁLISTA.
KELEPCZÉBEN.
AZ ÉKSZER.
ZOLI.
A VÉN MUZSIKUS.
A „POKOLBÓL KERÜLT.”
AZ ELSŐ DÉR.
DE MI LESZ HOLNAP?
A HOZOMÁNY.
CZÉGÉR.
DÖNCZI TRÉFÁL.
A NAGY HARANG.
A PÉNZ.
A MATRÓZTÁNCZ.
EMBER TERVEZ...
CSINÁLT VIRÁGOK.

AZ IDEÁLISTA.

- Esik az eső, keresztmamám... beszaladok ernyőért!

- Óh, te! Hát így félsz az esőtől? Innen a verandáról hármat-négyet szökdécselünk s ott leszünk a „dörmögő medve” odujában. Tudsz-e szaladni?

Jenő mosolyogva nézett keresztanyjára, mintha azt mondaná: én igen, de te... te, keresztmamuskám?

- Nézze meg az ember! Olyan öregnek tartasz?!

Kézen kapta Jenőt és neki iramodott a veranda előtt messzi-messzi elterülő parknak.

Tulságosan bizott Csorbáné erejében, mert fele uton már majd elállt a lélekzete. Szerencsére éppen egy kis filagóriához értek.

- De itt mégis csak meg kell pihennünk!

- Mondd csak keresztmamám, miért hívjátok ti Zsiga bácsit „dörmögő medvé”-nek? Morózus ember talán?

- Na!... tudod... meglátod, ha majd hosszabb időn át leszel vele. Különben ne félj, derék jó ember, csak hogy ő is, mint a legtöbb agglegény, mindenben talál valami kifogásolni valót. Engem, egyetlen testvérét pedig éppen, hogy ki nem állhat! Mikor visszajött örökség elverő körutjáról, még csak felém se nézett.

- S merre járt Zsiga bácsi?

- Tudom is én, tudom is én hol kószált a nagy világban? Haraggal ment, haraggal jött s ha legalább sejteném, miért?

- Furcsa.

- Képzeld, mikor visszakerült, a helyett, hogy hozzám fordult volna bizalommal, hivatalt vállalt, csak hogy megélhessen. Persze, száraz kis kenyér volt az. Egyszer aztán beteg lett. Azt is véletlenül tudtam meg. Mi sem természetesebb, hogy felutaztam Pestre s meg is találtam.

- Hogyan?

- Hogyan... s hol..? Biz arra röstelkedve válaszolok. Nyomoruságban, meg aztán abban a kerepesi-uti kórházban. Borzasztó! Mennyit beszéltem, míg rávehettem, hogy hozzánk jöjjön. „Kegyelemkenyér nem kell soha, nem, el nem fogadom!” De aztán később kezdett arról a sok megaláztatásról beszélni, melyben hivatalnokoskodása alatt részesült. Hogy nincs akarata... nem lehet... hogy ilyen meg olyan egyoldalú, félszeg főlebbvalójának tartozik engedelmeséggel... meg, hogy jó arczczal kell hallgatnia az ilyen, meg olyan bárgyú beszédek stb. ... stb.

- Végre belátta, ugye keresztmamám, ha már meg kell hunyászkodnia, meg kell, hogy alázza magát, mégis csak okosabb a testvértől jövő „kegyelemkenyeret” választani.

- Oh, dehogy! Olyan jogczimet kellett találnom, hogy még követelhesse is azt, a mi itt kijár neki. Szerződéssel kötöttük birtokunkhoz, kastélyunkhoz, mint főfelügyelőt és könyvtárnokot.

- Olyan nagy könyvtárunk van keresztmamamáéknak?

- No, persze! Te azt nem is tudtad?... Legérdekesebb a dologban az, hogy e könyvtárnak az alapját az a hat-, vagy hétezer könyv képezi, melyet férjem éppen tőle, Zsiga bátyádtól vásárolt meg elutazása előtt. S a mint látszik, férjem megvette Zsiga bátyádnak könyvgyűjtési

mániáját is. No, és most a „vén medve” reggeltől estig ki sem bujik odujából; egész nap falja a könyveket, ott is étkezik külön, egyedül. Hogy meg lesz lepetve, a mint téged meglát! Nó, de rajta, szaladjunk!

A kastélynak miniatúr kiadása volt a kerti ház. Csinos, karcsu tornyok a könyvtárnak berendezett első emelet fölött s a földszinti részt, mely Zsiga lakásául szolgált, teljesen elborította a sűrű vadszőllő.

A „vén medve” éppen pipáját tömte. Szörnyen meglepték a nem várt látogatók. Szemei az ifju ember arcára meredtek, majd Csorbánéra vetett kérdő tekintetet.

- Találd el, ki az? Nó... még se... Ej, ej... az igaz, hogy éppen husz éve... Most sem emlékszel?... Négy-öt éves lehetett akkor... Ugy-e, hogy megváltozott?

- Csak - csak - talán nem Jenő - Bede Jenő? - Keze úgy reszketett, hogy a koczkára vágott dohány pipájából a földre hullott.

- De biz' én volnék, Zsiga bátyám!

A „vén medve” mondani szeretett volna valamit, de zavarában csak érthetetlen hangokat hebegett. „Ülj le, édes - édes Jenő öcsém!”

- Én pedig visszaszaladok - szólt Csorbáné. - Hosszura ne nyuljon az első látogatás, Jenő, pláne, ha este okvetlen utazni akarsz. A jövő héttől kezdve, mikor majd sokáig, nagyon sokáig nálunk leszel -

- Értem, értem, keresztmamám.

Már jó messzire járt Csorbáné, mikor az öreg kissé kezdett magához térni.

- Hogy megnőttél! Persze rám nem is emlékszel... Hogyis emlékeznél!

- Rég volt, Zsiga bácsi!

- Rég... rég... Meg aztán te alig voltál akkor nagyobb mint az öklöm.

Valami ellenállhatatlan indulat izgatottságától még mindig reszkető kezét az ifju fejére vezette, hogy megczirógassa hosszú hullámos haját.

- Bizony fiam, rég volt. Csodálkozom, hogy még tudsz magyarul. Beszédeden érzik is egy kicsit a francia accentus. Persze francziául beszéltél mindig.

- Oh, nem! Apámnak Párisban élő testvére még tud magyarul, habár az ő családja harmincz év óta nem mozdult ki onnan. Meg aztán tizenöt éves koromig magyar nevelőm volt.

- Bizony... bizony... - Elgondolkodva tömögette újra pipáját Barczy Zsiga. - Nó, aztán miféle pályára léptél? Vagy talán még csak ezután -

- Oh, én már régen választottam. Művész akarok lenni.

- Ej, menydörgős adtát! Ne beszélj!

- Sőt már valamire vittem is.

- Aztán a művészetek melyik ágát kultiválsz?

- A hegedűt!

- Bravo, fiam! Szeretem, igazán szeretem! Ha engem kérdeztél volna meg, én sem tudtam volna szebbet tanácsolni. Igaz, hiszen hajdinában én is nyöszörögtem a hegedűt. Abban a boldog ideális korban... Te is persze menő nagy ideálista vagy?

- Azt mondják.

- És jut eszedbe néha édes anyád? A te drága, szép, angyali édes anyád, a kit...? - Hirtelen elhallgatott. Mosolyogni próbált s lopva kapott szeméhez, hogy szétmorzsolja, észrevehetlenné tegye azt a könyecseppet. Ez azonban Jenő figyelmét nem kerülte ki. Látva, hogy az ő réges-régen meghalt anyjának emléke még most is könyet sajtol e régi barát szeméből, érezte, hogy ez a részvét közel, nagyon közel hozta lelkét ez embernek lelkéhez. Arcza pirulni kezdett, szerette volna szépen, poetikusan kifejezni azt, a mit csak érzett s a mi szívét mindig elárasztotta, valahányszor édesanyjára gondolt.

- Oh, Zsiga bácsi, hogy én anyámat mily szentnek tartom, arról embernek fogalma alig lehet. Pedig alig emlékszem reá. Arczvonásai elmosódtak már képzeletemben csak valami melegséget, csak valami biztatót, csak valami megnyugtatót érzek, ha reá gondolok. Anyám emléke az én vallásom. Benne keresem a megnyugvást, az üdvöt. Benne kerestem a vigasztalást, s megtaláltam.

- A vigasztalást? Nem értelek.

- Zsiga bátyámnak megmondhatom. Szerelmes voltam. Csalódtam. Aztán megszűnt bizalmam minden nő iránt. S talán mert kerestem: azután mindenütt csak a rosszat, a romlottat láttam, találtam. Eloszlott a nők iránti gyöngéd tisztelet, az erényükbe vetett hit, - eloszlott a hit, mely ahhoz a világhoz fűzött, melyben kizárólag kívántam élni. Lenyűgözte lelkemet az a kétség-beejtő meggyőződés, hogy nincs e földön tiszta, örök szent - szent szerelem, mely hatalmasabb minden hatalomnál s üdvözítőbb minden imádságnál! Nincs, nem lehet olyan világ, milyent képzeletemben magamnak alkottam, mert a női lélek alantós röptü, mintha szárnya ólomból volna. Hazugok a nők, képmutatók és megvesztegethetők!... De egyszer megint anyámra gondoltam. Gondolkodtam, elmélkedtem. Lassan-lassan hinni kezdtem újra, hogy az a szép világ, mely tűnni látszott szemeim elől, még sem lehetett csupán gyermeki ábránd szülte illúzió, hiszen anyám jó volt, tiszta, szent, s a földön, ha volt egy olyan, kell hogy legyen még egy, még több hozzá hasonló!... Anyám visszaadott a hitnek, reménynek, bizalomnak, az életnek!

Barczi Zsiga halálsápadtan nézett a földre.

- Zsiga bácsi jól ismerte anyámat, apámat, mondja Zsiga bácsi - nem mintha kételkedném - nem mintha nem tudnám - csak Zsiga bácsitól is hallani akarom, ugy-e nem érdek hozta őket össze, ugy-e tiszta - tiszta, hatalmas szerelem volt szülőim közt a kapocs! Ugy-e, ki volt zárva minden, minden számítás, érdek, csupán szerelem -

- Hogy is kérdezhetsz ilyent?! Hát persze!... Nő, - igen, hát származhatik ilyen gyermek, ilyen tulajdonságokkal felruházott gyermek, mint te vagy, olyan szülőktől, kik nem igazi szerelemmel szeretik egymást!... Meghiszem! Az volt a szerelem!... De milyen szerelem!... Milyen szerelem volt az, te Jenő, te édes, édes... öcsém, amely létre hozott téged!!

Barczi Zsigának verejtékezett homloka, pedig dideregni érzett valamit bent - belől.

- Ugy, hát lehetett is volna másként! Szegény apám! Hiszen nem is tudott sokáig élni utána. Zsiga bácsi tud minden részletet, beszéljen kérem. Hogy is történt? Én olyan keveset tudok arról a katasztrófáról. No, ne keresse magát!

Barczi Zsiga félt bele kezdeni. Végre is engedett az unszolásnak.

- Amit én mondhatok, azt talán már te is mind tudod. Atyád a városba ment. Aztán mikor visszajött, hozott magával egy új vadászpuskát. Mutogatta anyádnak, elfeledkezett arról, hogy töltve van... aztán... anyád meghalt.

- Iszonyatos! Szegény apám! Milyen rettenetes napok következtek reá!... És mondja csak, Zsiga bácsi, hát a törvényszék? No, mert biztosan a törvény emberei is zaklatták édes apámat. Ugy-e?

- Biz' igen! Akkor vitt volt téged el nagybátyád Párisba... De hát volt egy szemtanu, aki bizonyította, hogy véletlenség volt... puszta véletlenség.

- Gyanusították?

- No igen, akik nem ismerték úgy boldog házasságukat, mint én.... De én aztán tanuskodtam -.

- Zsiga bácsi volt a szemtanu? Zsiga bácsi volt ott?

- Igen, igen, igen, én, én!

Karjai aláhanyatlottak. Aztán mintegy magyarázatul, igazolásul, akadozva, magára higgadt-ságot erőszakolva folytatta:

- Szomszéd birtokos voltam. Gyakran megfordultam nálatok... akkor is... véletlenül... véletlenül...

Hosszu csönd állott be. Az eső lassan permetezett s hűvös légáram csapott be a nyitott ajtón. Barczi Zsiga mosolyogni próbált. Aztán így szólt:

- No hanem most egy kedves, nagyon kedves meglepetést szerzek neked.

Jenő mintha nem is hallotta volna, oly mélyen el volt merülve gondolataiban. Barczi mintha érezte volna Jenő gondolatát, félelem fogta el, majd ismét erőt vett magán s mesterkéltn könnyedséggel sóhajtott fel:

- Bizony, bizony olyan szerelmes párt mint a te szüleid voltak, nem igen teremt a mai világ!

A szomszéd szobába támolgott s pár pillanat múlva egy arczképpel tért vissza.

- Mind elkallódtak, csak ez az egy maradt... nekem sincs több... neked sincs ugy-e... legyen a tied!

- Anyám! - Feléledve, felvidulva kapott az arczkép után. Nézte, nézte sokáig. Aztán megint komorrá lett arcza.

- Nem nagy, nem túl nagy áldozat, ha megfosztom Zsiga bácsit -?

Barczi közbevágott:

- Nem, nem, van még egy nekem.

- Még egy? Hiszen az előbb -

- Igaz - igaz, nó lám, hogy megfeledkeztem róla!

*

Az uton, míg a kastélyhoz visszaért, vádolta magát Jenő, hogy az ajándéknak nem örvend eléggé, hogy nem teszi oly boldoggá, mint a milyen boldoggá tennie kellene az ő édes anyjának képmása. Valami mintha szívére nehezedett volna, mintha a nedves, esős szürkület lopta volna be magát lelkébe.

Mikor a kastélyhoz ért, már elő is állt a kocsí. Keresztanyja a verandán várt reá.

- Siess ám, ha menned kell ma múlhatlanul. Jó messzire van innen az állomás.

Jenő nagyon fáradtnak érezte magát.

- No, hát egy pár perczig még diskurálhatunk is. Megtetszhetél a „vén medvének”, hogy olyan sokáig magánál tartott.

Jenő előhuzta zsebéből az arczképet.

- Ezt kaptam tőle.

- Ni, ni, az Erzsi!... Szegény Erzsi!... Szegény Erzsi!

Jenő hátra dőlt a széken, az arczképet kezében tartva, ideges izgatottsággal hallgatta keresztanyja elbeszélését: hogy neki is volt egy képe, de aztán így vagy úgy elveszett.

- És most édes keresztfiam, a sürgönyöd által jelzett időben várni fog kocsim az állomáson. Itt nyaralsz nálam! Érted? Hazajönnek a leányok is az intézetből s vig napokat fogunk élni. De a szándékod meg ne változtasd, érted?

Jenő némán bólintott fejével, s a fényképet szórakozottan forgatta térdén pihenő kezei közt.

- Mert hát - folytatta Csorbáné - egy kis hálával is tartozol nekem! No... mert egy kis részem nekem is volna abban, hogy te a világon vagy.

Az arczkép egyre gyorsabban forgott Jenő kezeiben.

- Ha én nem vagyok, bizony meg sem ismeri apád anyádat. Erzsi barátnőm volt... s tudod, én már férjnél voltam, ő meg nem... aztán apád nagyon gazdag ember volt... tudod... De még sem kapta volna meg Erzsit apád, habár szegény leány is volt Erzsi, ha én nem vagyok!... Bizugy!... Bizugy Jenőkém!... Hálával tartozol nekem!

Jenő félig lecsukta szemeit. Halkan, elhaló hangon kérdezte:

- Nem szerette apámat?

Csorbáné ijedten nézett Jenőre, látva a hirtelen elváltozást, zavarral, aggodalommal felelt:

- De... igen... hogyne... később aztán megszerette, igen... megszerette!

Az arczkép darabokban hullott az asztal alá.

*

A kocsis mikor visszajött, mint csodát regélte a méltóságos asszonynak, hogy az ifju nagyságos ur egész uton sirt, zokogott.

KELEPCZÉBEN.

Még egyszer itt is fölvetette magának a kérdést: „vajjon miként fogad?” Hiszen lehetne a fogadtatás hideg, fagyos, de lehetne meleg, szívélyes is, sőt... sőt... No, de minek azon töprengeni! Szentendrey Boldizsár nem az a férfi, a kit a legfagyosabb, vagy legmelegebb fogadtatás kihozhatna a sodrából.

Várt. De mert hosszú várakozás után arra következtetett, hogy Irén bizonyosan toilettjével van elfoglalva, hogy némileg rövidítse az időt, az ablakhoz lépett, szétvonta a lenge csipke függönyöket, s kinézett a kavicsos, göröngyös, burjánnal tarkított udvarra. Bizony nem ilyennek hitte a csetneházi kastélyt. Diszfák, virágágyak, melyek egy hatalmas park ölén körülveszik a sok tornyu kalitkát, eltűntek képzeletéből már akkor, mikor a poros országuton közeledett a kerítés nélkül álló kopott, ódon, zöldre meszelt házhoz.

Messzi a távolból bólintgat ugyan egy pár akác lombja erre, de az odáig nyúló puszta téren csak alacsony istállók, gabonaraktárak, szanaszét hagyott gazdasági gépek heverték. - Az éneklő madarak csicsérgését egy öblös torku kotló igyekezett pótolni, melynek társai a ház alatt vájt porondos lyukakban huzódtak meg s csak akkor adtak egy-egy hangos életjelt magukról, ha egyik-másiknak sárga pelyhű ivadéka ki merészelt lépni az árnyékos menedékből. A kuvasz belekóstolt ugyan a kut mellett álló faváljuba, de úgy látszik, még annak is jobb gusztusa volt, semhogy a tespedt meleg vizet lebzselje fel. Lomhán, nagyokat ásitva somfordált a gabonás alá s úgy lehorgasztotta fejét, hogy hosszan kilógó nyelve majd a földet söpörte. Zaj csak a konyha felől hallatszott. A déli edényeket mosogatták. A tányérok csörömpölése elnyomta néha azt a hamis hangot, mely a két éneklő cseléd zenehallásáról igen szomorú bizonyítványt állított ki.

Mikor már az ablaknál való állingálást is megunta, hátrafordult Szentendrey s meglepetésében felkiáltott:

- Nó, végre!

De aztán látva Irén arcán a megütközést, kérő hangon tette utána:

- Bocsásson meg, édes Irén, de, igazán nem valami mulatságos dolog a maga kotlóiba órahosszat gyönyörködni.

Nevetett is egyet, de csakhamar hosszúra nyúlt ábrázata, mert Irén ugyancsak komolyan vette az illetlen kifakadást.

Tehát hideg fogadtatás, gondolta magában Szentendrey. Monokliját lassu méltósággal szemére bigygyesztette, fejét hátra dobta, a mi nála annyit jelent: ha te úgy, én is úgy, meglátjuk ki bírja tovább.

- Hallottuk, hogy szomszédunknak vendége, de arra igazán nem számított a férjem, hogy őt is meglátogatja.

- Első sorban önnek szól a látogatás, Nagyságos asszonyom.

Csetneháziné mintha nem is hallotta volna Szentendrey szavát, folytatta:

- Különben nemsokára itthon lesz, érte küldöttem.

- Köszönöm. De igazán kár volt megzavarni kedves férjét. Ki tudja milyen fontos munkától vonom most el. Meg aztán több napig szándékozom itt időzni.

- Nagyon örülhet vendégszerető barátja!

- Kíérzem hangjából az iróniát. Pedig téved, ha azt hiszi, hogy mindenki az önéhez hasonló szivességgel fogad.

- Miért panaszkolja azt nekem? Tehetek-e róla, ha nem mindenki méltányolja úgy, mint én, érdeme szerint e megtiszteltetést?!

Szentendrey szeretett volna csipősen visszavágni, de hirtelen meggondolta, minek még jobban elmérgesíteni a dolgot. Ledobta szeméről a monoklit, kabátját kigombolta s a megbántottnak méltatlankodó hangján szólt:

- Ugyan Irén, mire való ez a komédia?! Érthetnék sok mindent viselkedéséből, de ezt mégis csak annak a körülménynek akarom terhére róni, hogy egy esztendőss asszony léte, sehogyszem tudja beletalálni magát az új állapotba. Azt hiszi, helyesen cselekszik, ha régi barátait ilyen módon, ilyen modorral akarja elbarikádozni magától? Vagy talán szükségét érzi annak, hogy elijeszten mindnyájunkat, mielőtt ostromba kezdenék? Ah, Irén, talán csak nem fél tőlem?!

- Nem ismeretlen ez a hang előttem, Szentendrey. De egy szemernyi okom sincs, hogy üdvözljem a régi ismerőst benne.

- Ha tudnám, hogy minden szép, minden kedves leány ilyen változáson megy át, mikor az oltár előtt elhalad, csak azért imádkoznám: ne engedje az ég, hogy az olyanok, mint ön volt, fejkötő alá kerüljenek. Megbocsátja nekem ugy-e ezt a kis gorombaságot.

- Ezt, ezt megbocsájtom.

- Furcsán hangsúlyoz némely szót. Hát volna még egyéb megbocsájtani valója is?

Csetneháziné apró kezeit megdörzsölte, ajkai felnyiltak s összeszorított fogai közt szivott fel levegőt. Szemei megvillantak. Szentendrey hátra dobta magát a széken s mosolyogva kiáltott föl:

- Most hullt le az álarcz!

- Igaza van, most hullt le az álarcz. Hát most nézzen ide a szemem közé és ha tud innen egyebet, mint gyűlöletet, emésztő gyűlöletet olvasni, akkor -

- Akkor... igazam van.

- Hiu fráter! - Ironikus mosolylyal tette hozzá: - Megbocsátja nekem ugy-e ezt a kis gorombaságot?!

- Szép asszonyoktól sok mindent fogad szívesen az ember.

- És szép lányoktól? - kérdezte minden szót tagolva, hangsúlyozva.

- Értem! Most tér a tárgyra.

- Igen. Most térek a tárgyra. Legyünk egy kissé higgadtak. Feleljen kérdésekre őszintén, ha mindjárt vétne is természete ellen. Mutassa meg, hogy tud egyszer életében pártatlan bíró lenni. Nő, hát minek tartja azt a férfit, a ki teljes tudatában egy leány ártatlanságának, arra használja fel annak tapasztalatlanságát, hogy elcsavarja eszét s miután kicsikarta tőle az első csókot, mint a ki korrektül végezte dolgát, száll tovább egy másik virágra?! Feleljen erre őszintén!

Szentendrey a nevetéstől alig tudott szóhoz jutni.

- Minek tartok egy olyan férfit? No, arra nem könnyű válaszolni. Sok függ a körülményektől.

- No, hát normális agygyal, normális erkölcsi érzékkel mi - legenyhébb kifejezést használva - arcátlanoknak tartjuk az ilyen férfit.

- Persze csak itt, Csetneházán. Különböb helyes, látom, hogy haragszik. No, és nem volna még valami más hasonló kérdése?

- Nincs. Ezzel le is tárgyaltam volna teljesen a dolgot, ha az ügy nem kettőnk ügye lenne. De mert azt is reméllem, hogy többé alkalmunk nem lesz így, szemtől-szembe kifejezni egymásról alkotott véleményünket, időzzünk egy perczig még ennél a tárgynál. No, hát emlékezzék vissza arra a délutánra, mikor az a teljesen ártatlan leány véletlenül az ön martaléka lett. Az előzményeket hagyjuk. - Minek idézzük vissza azt a sok turbékoló hangot, esküdözést, a melylyel ön végtelen szerelmét ecsetelte a leány előtt. Azon délután aztán az a naiv gyermek visszaadta azt a forró csókot, melyet szerelmes szeladonja érintetlen, tiszta ajkára perzselt. De gyáva volt a gavallér s megállott az első csóknál. - Notiszába felirt egy nevet, egy bármely perczben kapitulálni kész várnak a nevét. Aztán egy szép napon azzal állt elő, hogy ő bizony várur nem akar lenni s igen helyesen cselekednek, ha békés uton, törvényesen eladják a várat a legelső vevőnek. Számítása az volt, hogy a várur viselje csak gondját a várnak, ő beéri majd egy nyugalmas várkapitányi állással is.

- Nem értem ezt a képletes beszédet, pláne, ha ilyen gunyos mosolylyal fűszerezi.

- No, jó. Hát beszélek világosabban. Tudta, hogy szeretem. Számításába vágott, hogy engem férjhez adjanak ehhez a tisztességes, becsületes férfihoz. S most ime, megjelent a második csókért. Eltaláltam? No, beszéljen, hiszen Szentendrey nővel szemben soha sem volt gyáva!

- Férfival szemben sem!

- Egy esztendő alatt kinyílt a szemem. Látok olyan dolgokat, melyek iránt azelőtt vak voltam. Érzek olyan dolgokat, melyekkel szemben érzéketlen voltam. Most van öntudatos erkölcsi érzékem. Ez, a mit teljesen férjemnek, férjem nevelésének köszönhetek, csupán ez. Ez megóv a jövőre nézve, de nyugodalmamat dulta fel a múltért.

- Ideges képzelődés!

- Ön azt nem érzi, nem tudja mit jelent egy nőre nézve, mikor titkolni valója van férje előtt. Nem sejti, mit jelent az, mikor ajkamon érzek egy csókot, egy olyan csókot, melyet bűnös szenvedélylyel, alattomos gondolattal nyomtak ajkamra. Mikor férjem átölel, félek, hogy egyszer eltaszit magától, mert undorodva érzi ott egy semmiházi lehetétét. Félek, hogy megveti, eltiporja másnak egykori játékszerét.

- Milyen fantázia!

- Fantázia? De mikor én érzem mindazt! Undort érzek magam iránt, mert most megaláztatást, gyaláztatot látok abban a csókban. Nem voltunk egyenlők. Ön szívemet kérte, hogy elnyerhesse csókomat, ígért cserébe örök szerelmet. Szerelme hazugság volt, arczátlán hazugság!

- Irén, igazán nem értem ezt a fellobbanást!

- Nem is értheti. Mert maguk, férfiak a kapott csókot, mint győzelmi érmet, láthatólag fitogtatni szeretnék, míg nekünk az ilyen csók lemoshatatlan folt. Én becsületesemet, lelkeket vittem bele e csókba, ön semmit, semmit. Bennem egy ábrándvilágot hívott életre ez a csók, a melyben ön csak hizelgést látott hiuságának. Ön férjemnek arczába vághatja, hogy ő előtte már ön is megcsókolta ajkamat, de én? - Én? Ha önnek felesége lenne, annak is csak azt mondhatnám: férjednek én is rabja voltam, téged megbecsült, engem eldobott.

- A férje nevelésének köszönheti ezeket a badar ideákat, Irén?

Szentendrey fölállott, mintha menni akarna, de Irén hevesen dobbantott lábával a padlón s magából kikelve, parancsoló hangon kiáltott reá:

- Maradjon!

Mindkét kezét halántékára nyomta, égő szemei könnyel teltek meg.

- Ha mindent, mindent úgy elmondhatnék, a mint fülembé sugni hallottam álmatlan éjszakai álmom! Azok a gyötrelmek, azok a kétségbeejtő kinok, a melyektől szabadulni nem tudok!

Szemeit, arcát kendőjébe temette és sirt. Szentendrey székét közelebb húzta, gyöngéd vigasztaló szavakkal igyekezett az asszony könnyeit csillapítani.

- Édes Irén, most már megértem, most már értem. Fájdalmas küzdelem biz az! Gyűlölni akar, holott most is szeret.

Irén lekapta szeméről a kendőt s földhöz vágta. Felugrott, s ökölbe szorított kezeit ütésre emelte.

- Szeretném megfojtani ezért a szaváért!

Egy percnyi néma csönd után kissé lágyabb hangon folytatta.

- Ez az önhiúság, ez a hiuság, a mi legjobban sért. Mert azt hiszi, hogy önt csak szeretni lehet. Pedig nem tudom melyik érzés hatalmasabb lelkemben, a megvetés-e, vagy a gyűlölet.

- Majd megmutatja az idő, Irén. Ha megengedné, hogy ismétljem nézetemet, azt mondanám: a kettő közül a harmadik, a szerelem... Jól van, küzdjön ellene. De hogy az kerül ki győztesen a harczból, én abban nem kételkedem. Hosszu, erős zivatar vonult el lelkivilága felett, de kiderül az ég megint s akkor süt majd reánk a boldogság legmelegebb napja.

Csetneháziné a csipkefüggönyön át férjét látta, a mint közeledik. Szemeiből kitörölte az utolsó könnycseppet, s mintha izgalma, felindulása, haragja, gyűlölete mind-mind elszállott volna, barátságos arczzal fordult Szentendreyhez.

- Hát szeret?

- Igen, igen, szeretem Irén!

- S nem tudna most már lemondani rólam?

- Inkább az életemről!

- Hiszi-e, hogy meggyógyít a csókja, hiszi-e, hogy felejtve lesz egy esztendei szenvedés, gyűlölet, bosszuvágy, ha ismét karjaiba zár?

- Csak a szerelmet fogjuk érezni, zavartalanul, boldogan.

- Még egy kérdést! Hiszi-e, hogy rá visz majd a lelkem, hogy megcsaljam azt az embert, a ki ott közeledik?

Szentendrey az asszony keze után kapott, magához vonta egészen, de mielőtt ajkával érintette volna arcát, Irén leplezett, fékentartott indulatja újra kitört, gyűlölet, bosszuvágy mind, mind erősebben, mint az előtt s toporzékolva kiáltotta:

- Csaló, csaló, most megboszulom a csókját!!

Az ablakhoz rohant s magánkívül, lihegve kiáltott férje felé:

- Siess, siess, megtámadták a házad becsületét!!

AZ ÉKSZER.

Szalonkabátja oldalzsebéből előhuzta kétaraszos kapukulcsát, az ajtót föltárta s nevetve szólt feleségéhez:

- Ez hát a *te* birodalmad.

A leány, helyesebben asszony, pillanatra megállt, urára mosolygott s eképen igazította ki férje mondását:

- Ez a *mi* birodalmunk!

A kis házikón omladozóban volt a vakolat. Az udvart ellepte a gyom, burján, alig lehet ki-fürkészni, mely tájékon lehettek hajdanában azok a híres virágoságok, melyekre Csivos doktor mamája oly nagyon büszkélkedett. A kerítést csak jelezte az a néhány korhadozó deszka, a mely előfeketélt az alacsony orgonabokrok közül, egy része földre hullt s belé-száradt az őszi, tavaszi sárba, más része pedig sanyarubb időkben a tüzelő fát pótolta. - A tornác ajtaját csak félsarka tartotta s külső szöglete úgy beletemetkezett a bomladozó macskafej járó kavicsai közé, hogy mozdítani sem előre, sem hátra nem lehetett a nélkül, hogy meg ne szűnjön tornácajtó lenni.

Mikor az ifju pár átlépte a pitvar ajtaját, Mariska fürkésző szemekkel kereste a falra akasztott edényeket. De bizony ezeknek csak helye volt. Egy pár rézedény csüngött ugyan a falon, de rozsdautította tátongó sebeiket messziről lehetett látni. Azok a fehérebb foltok, melyeket meg-kimélt a pitvar közepére épített óriási téglakemencze füstje, mutatják, hogy innen is, onnan is lógott valami régen.

- Ez, édesem a te labororiumod!

Mariska elnevette magát. Átkarolta férje nyakát s aztán pajzán jó kedvvel szólt:

- Igen, az én laboratóriumom! De nem veszed észre, hogy hiányzik belőle minden instrumen-tum; a mi van az is néhai. Nézd, például ott, azt a retortát, tortát abban ugyan nem tudom melyik kémikus állít elő!

E szójátékra hangosan fölkaczagtak s még jobban egymáshoz lapultak.

- No, hiszen ne búsulj, tudományod nem az instrumentumok fogyatékosága miatt fog csütör-tökött mondani. Hiányzik innen, fiam, minden elem és vegyülék, kivéve a puliszkalisztet, egy fél szalonnát és aquat. A legutóbbi azonban van quantum satis!

- Lám! S ezt nevezed te szegénységnek?! Hiszen abból olyan lakomát csapunk nászunk estélyén, hogy még a pap is -

- Ej, - vágott közbe Gyula - kár volt el nem hívni a tiszteletet.

- Te könnyelmű denevér, már soirékra gondolsz? Nézze meg az ember!

- Igazad van. Majd ha ötvenedik betegemet fogom jubillálni!

Mariska lehajtotta fejét s szinpadias keserőséggel mondta:

- Ne vegyits ily gyászos hangokat ez örömnepélybe! Minek beszéljünk temetésről?!

- Élczelsz? No megállj! S éppen legérzékenyebb oldalomon találtál! Ezért kikapsz! Hanem most jer, járjuk végig termeinket, aztán átadom kincstárom s kamráim kulcsait. Legelőbb is ez itt a te szalonod.

Az utczafeleli szobába léptek. A padló föl volt ugyan surolva, de mihaszna, ha a repedések közül ijesztő porfelleg kelt minden lépés nyomán. De vigasztaló tudat az, hogy a butorzatnak nem árt, mert - kivéve egy gyékénypadot - nincs a mi itt össze-visszaságban álljon. A butorzat a hátulso szobában van - Gyula állítása szerint - felhalmozva. És ez áll: egy - boldogult öreg Mihók asztalos ifjukorabeli - festett fenyőfaasztalból. Az ágy valamivel előbbi korszak maradványa. A pad pedig éppen hat széket pótol. Óra nincs a falon, csupán azért, mert ha volna sem járna. Visszatérve az álló butorokra, a ruhaszekrény kötötte le Mariska figyelmét. Kinyitotta ajtaját s meglepetve kiáltott föl:

- Hiszen ez tele van, Gyula!

Gyula büszkén feszítette ki mellét.

- No igen!

- Lásd milyen jó, hogy apám kitagadott! Ha annak rendje és módja szerint kiházasítanak, mondd, hova raktuk volna azt a tenger sok kelengyét?!

- Már pedig e szekrényből ki nem hurczolkodtam volna. Mit is gondolsz, hogy én drága fehérneműimet a padlásra rakjam? Ah!

Mariska kivett egy inget. Azután a másodikat, harmadikat.

- Látszik, hogy nem tartottál varrónőt, a ki ruháidnak gondját viselje. Hiszen csupa lyuk! No várj, ez legyen az első dolgom, - mindjárt megvarrom őket.

- De mivel?

- Mivel? A hozományommal. Itt la!

Kaczagva vett ki zsebéből egy apró kagylóval berakott skatulyácskát.

- Ne mondd, hogy üres kézzel jöttem!.. Tú, czérna...

- Most csak nem ülsz varráshoz?

- Sőt, mi több, egészen nekidülök. S tekintettel arra, hogy pádziens nincs a láthatáron, igen jó volna, édes férj uram, egy kis tüzelő fáról gondoskodni... Van-e fazék, a miben megfőzzem a puliszkát?

- Van. Aztán tejért, turóért majd átszaladsz Krauszhoz. Ott van hitel. De... de...!

- Mi az, az istenért?

- Ma nem vacsorázhatunk!

- Miért?

- Puliszkakeverőnk nincs.

- Ej, te élnetetlen! Hát nem tudsz csinálni? Levágsz egy vastagabb ágot, megtisztítod a héjjától s aztán... a míg én varrok, kész lehetsz azzal is, meg a tűzrevalóval is.

Gyula előkereste a pitvarból csonka, életlen szekerczét, végighuzta néhányszor az agyagos földön, úgy tett, mintha hajából kitépne egy szálát, összeszorított mutató és hüvelykujja fölött elsuhintott a szekerczével:

- Mint a borotva!

Fütyörészve indult száraz galy, ág keresésére.

- Fenomenális egy teremtés! - gondolta magában. - Azt hittem, hogy jó ideig egyebet sem hallok sirásnál, zokogásnál. Oly otthon érzi magát, mintha tiz év óta lenne feleségem.

Istenemre, ily jó kedvében még a szülői háznál, azoknál a mamlaszoknál sem láttam!... No, hanem ily ostoba, nagyravágyó familiát! Szegények, mint a templom egere s aztán telebeszélni olyan ideákkal szegény Mariskámnak a fejét! - Alispánné leszel... Ne menj ahoz a nyomorult, földhöz ragadt doktorhoz... - Nem ismerik a szamarak az alispánt. Akkor vette volna feleségül, mikor... Persze, hogy soha!... Mariska szép, felséges szép, az igaz. Szellemes, művelt, ígésző angyal!... de az alispán?! Nincs érzéke arra, hogy az ily tulajdonokat helyesen tudja becsülni, hogy vagyonát, nevét megossza egy szegény leánynyal. Udvarolt volna tovább, aztán... Ah! Rettenetes!... De hiszen a szülők is segédkeztek neki. Persze, öntudatlanul, butaságból. Lett volna aztán sáпитozás, ha megesik a szerencsétlenség! - Drága, jóságos Mariskám, te! Ugy-e jobb így szegényen, nyomorultan, de becsületesen... Majd csak apádnak is megjön az esze...

- A nyomoruság megölő betűje a szerelemnek! Hányszor vettem föl e kérdést magamban...! Mégsem hiszem! Hogy nyomoruságunk elhidegenitené szivünket? Soha! Inkább összeforrasztja egyre jobban. Én legalább úgy érzem. De... de.. Mariska? Ő is számot kellett hogy vessen magával. De hátha ifju könnyelműséggel nem tudta helyesen mérlegelni az eshetőségeket? Én egy kissé könnyelmű vagyok... Vajjon nem egy kis könnyelműség az ő részéről is ez a mai nap? Ah, csunyaság! Még én vádoljam őt könnyelműséggel! De hátha ő vádol majd, ha megtöri lelkét a nyomor? Vádolni fog... Nekem fogja tulajdonítani szerencsétlenségét, aztán többé nem fog szeretni...

A szekercze kiesett kezéből. Visszafordult a ház felé. Vajjon nem néz-e ki az ablakon felesége? Nem. Hanem a hangját lehetett hallani, a mint halkan dudorázta: - „Nekem olyan asszony kell!”

- Aranyos kis fülemülém?

Aztán vágta tovább a fát.

- Mit is aggódom? Az igaz, most sokat, nagyon sokat kell nélkülöznünk. De egyre javul majd a helyzet. Majd csak a kórháznál is lesz üresedés. Addig csak kitart a Mariska szerelme, akár milyen ingatag is az asszony. Legrosszabb esetül tegyük föl, hogy az asszonyokra a nyomoruság kiábrándítólag hat. Vegyük a legrosszabb esetet: az én Mariskám sem kivétel. De ezzel szemben a helyzetünk egyre javul. Ez ellensúlyozza azt a bajt. Mert a mily arányban enyhülne a szerelem, oly arányban fokozódik más oldalról a jólét, a mi gátot vessen a hanyatlásnak. Tehát nincs mitől tartanom.

- Ostobaság, igazán, töprengeni ilyesmin. Hát van-e valami igénye annak a gyermeknek? Nincs! A mit én szerzek, az elég lesz mindenkor neki s nem fog óhajtani semmit, a mivel én nem rendelkezem!

Az utczaajtón koczogott valaki. Gyula ledobta a szekerczét, szaladt a kapuhoz, hátha beteghez hívják!

- Ki az? - kérdezte, miközben fölnyitja a kaput.

Az alispán libériás inasa.

- A nagyságos alispán ur küldötte nászajándékul a tekintetes doktor ur felesége ő nagyságának.

Gyula habozott, kezébe vegye-e a csomagot, vagy felbontatlan küldje vissza. Az az ötlete támadt, hátha gunyolódik az alispán. Akkor csak meg kell nézze, hogy megfelelhessen neki. Felbontotta. Ékszerdoboz. Női óra, láncz, gyűrű stb. Begöngyölte ismét a papirosba úgy, a mint volt s visszaadta az inasnak.

- Mondja meg az alispán urnak, hogy nagyon lekötelezett figyelmével, de feleségem idegentől semmit el nem fogad, mert sem módjában, sem szándékában nincs, hogy viszonozza.

Az inas köszönt, egyik lába már az utcán volt, mikor egy gondolat villant meg a doktor agyában.

- Megálljon! Adja csak ide azt a csomagot! Maga pedig várjon itt egy perczig!

Gyula a csomaggal kezében lassan a szobába indult. A tornác ajtajában meg kellett állnia, érezte, hogy szíve tulságos izgatottan ver. Szédült. Félt, hogy szólani sem tud felesége előtt. Erőt vett magán, de mégis mint egy alvajáráó úgy támo­lygott felesége elé.

- Az alispán küldötte neked... ajándék.

Mariska elvette férjétől a csomagot, az ablakhoz lépett, hogy jobban szemügyre vegye. Reszketett kezében az ékszerdoboz. A meglepetéstől nem tudott szóhoz jutni.

- Mit tegyünk, Mariskám?

Az asszony felelni akart. Gyula azt olvasta le arcáról: „még kérdezed? Hát elfogadjuk, megköszönjük szépen!” - De mikor férje szigorú tekintetével találkozott, a szó torkán akadt, a dobozt erősen tartva dadogta:

- A mint akarod, édes Gyulám!

- Tartsd meg!

- Köszönöm, köszönöm! - s kitörő örömmel ugrott férje nyakába.

Gyula kibontakozott az ölelő karokból, hátra lépett és leplezetlen megütközéssel kérdezte:

- És te megtartanád? Hogyan viszonoznád? Aztán ide való, ebbe a szegényes, de becsületes viskóba az a hitvány drága ékszer?

Mariska lesütött szemekkel, megszégyenülve állott férje előtt.

- Hallja, ember! - kiáltott ki az ajtón - vigye vissza s mondja, a mit az imént izentem.

*

A puliszka lassan, lassan elkészült. A tüzet Gyula élesztgette, a puliszkát Mariska főzte. Tejet, édes tejet kanalaztak hozzá, de fanyar volt ize a tejnek, puliszkának.

ZOLI.

- Milyen jó, hogy jöttél, mamám! Milyen jó!

- Tudod, az utolsó pillanatban határoztam. Azért is nem irhattam meg. Szegény apád is akart volna jönni, de... no, és hogy van a drága kis csöppség?

Bártané szomorúan nézett édes anyjára.

- Talán igen nagy zajt is csaptam! Alszik?

A hálósobába mentek. Kis kocsijában feküdt Zoli; arcza hófehér, csak lecsukott szemei körül látszott két halványan piros karika. Nyitott, fölcseresedett ajkain át két kis fogacskát világitott meg a függő mécses s mintha messziről is égetne forró lehelete, nehéz pihegése.

A nagymama óvatosan, zajtalanul kezébe vette a szekrényen álló orvosságos üvegeket, megnézte mindeniknek a színét, megszagolta tartalmát, aztán csendesen vissza rakta helyükre.

- Sirva ébred-e Zoli? - kérdezte sűgva leányától.

- Igen.

- Akkor gyerünk a szomszéd szobába. Szellőztetni itt most úgy is bajos, meg ide-oda hurczolni a gyereket nem szabad.

Uti felöltőjét oda adta a várakozó cselédleánynak, a ki táskájával együtt átvitte a vendégszobába.

- S az urad?

- Nem tudom...

- Mind ilyenek a férfiak... Ne hidd, hogy Gábor az egyedüli!

Az ebédlő asztalhoz ültek, egymással szembe.

- Igen, igen... Nem is panaszklok, mama.

- Nem panaszkodsz! Aztán mégis olyan hangon mondd, mintha... De csak panaszolj, édesem, ha okot érzesz reá! Kinek tárhatnád föl szivedet, ha nem nekem - és a férjednek?

- Mondom, hogy nincs okom panaszra, mama!

- Annál jobb. Én is úgy vagyok meggyőződve, hogy nincs okod. Mert hiszen Zolika majd csak jobban lesz. A férjed pedig - no hát ő is férj és férfi! - Almásyné mélyen leánya szemébe nézett. - De én nem volnék anyád, ha szemedből nem tudnék olvasni. Van itt ám valami! Itt ebbe a csúf fejecskében, a mit titkolsz, hogy engem ne nyugtalaníts. Pedig sejtem, mi az s ha tudnám, hidd el, akkor sem ijednék meg tőle.

- Nincs semmi, mama!

- Édes gyermekem, pedig Géza bátyád említett valamit, mikor haza jött tőled. Beszélj nekem nyíltan!

Almásynét sokkal élesebb eszű asszonynak ismerte leánya, semhogy a titkot rejtegetni lehetne előle. Nem várta hát be a keresztkérdéseket, hanem kelletlenül bár, de vallani kezdett.

- Csak most ne volna Gábor olyan, akkor nem fájna, mama, de most is olyan, most is olyan!

Bártané édes anyja kezéhez nyúlt s szeméhez emelte, mintha ez vissza tudná tartani könnyeit, el tudná csitítani keserűségét.

- Hol van?

- Nem tudom. Mikor beteg lett Zoli, néhány napig itthon ült. De aztán egyre kevesebbet. Az nem fájt, hogy engem mindig úgy elhanyagolt, hiszen én csak felesége vagyok, de mikor Zoli beteg, mikor Zoli beteg!...

- No, no, ne sirj lányom! Hiszen ő úgy sem segíthetne. Értenek is a férfiak betegápoláshoz s még hozzá beteg gyermek ápolásához. Aztán én nem csodálkozom, ha el-el is megy hazulról. Végre is férfi s így szokta meg. Aztán tudod, hogy délelőtt, délután dolgozik. Szórakozás kell neki. Mit gondolsz, hogy végezhetné nehéz szellemi munkáit, ha üdülés helyett itt kellene, hogy üljön egy beteg gyermek mellett, vigyázni minden szóra, nehogy hangosabban találjon egyet kiejteni. Meg aztán ő biztosan tudja, hogy Zoli nem olyan veszélyes beteg.

- De mégis itt kellene, hogy legyen. Miért nem tudnék én egy perczig sem távol lenni tőle, az én beteg Zolimtól.

- Ej, te anyja vagy. Értsd meg leányom, más dolog anyának és más apának lenni.

- Mama mindig őt védi. Panaszolna csak ő reám, ki védne engem akkor? Tudom én, hogy nem ilyen volt az én édes apám! Elment-e hazulról, ha én beteg voltam, erre feleljen mama!

Ez a kérdés meglepte Almásynét.

- A te apád? No, neki foglalkozása sem olyan volt... és más dolog kis városban élni! De azért - egy pillanatig hallgatott, aztán mint a ki hazugságra szánja magát - elment ő is, el hát, hiszen a férfiak mind egyformák jóban, rosszban.

Bartáné szemrehányólag nézett anyjára.

- Hogy legyek én őszinte hozzád mamám, ha látom, hogy minden áron az uram malmára hajtod a vizet? Az én apámról el sem képzelem, hogy ilyen lett volna. Rosszul teszed mamám... ha tudná, hogy te őt... szegény apácskám!

Bizony nem volt szép dolog, meg czélszerűnek sem bizonyult, hogy Almásyné rágalmazza az urát. Meg is zavarodott bele egy kissé. Lányát azonban nem engedte e fölött gondolkodni, hanem kegyetlenül üzőbe vette.

- De lányom! Hát mi lelt téged?! Igazán nem értelek! Vagy igaz lenne, a mit bátyád fecsegett neked?! Igaz volna, hogy te nem szereted az uradat? Igaz volna, hogy te... hogy te...

Bartáné rémületében kezét anyja szájához tartotta, hogy némává tegye.

- Nem igaz, nem igaz, nem igaz anyácskám!

A nagymama leánya kezét eltávolította, szigorú vizsgáló tekintettel nézett könnyes szemeibe.

- No hát én mondom, én anyád, hogy igaz!

A lány jött be, hogy a kályhára szén rakjon. Aztán a gázcsillárhoz ment, hogy kissé lejjebb csavarja a sístergő lángot.

- Édes lányom! - szólt ünnepélyes hangon Almásyné, a mint a cselédleány betette maga után az ajtót. - Igen jól tudtam, hogy Zoli nagy beteg, de azért apádat, a ki szintén igen-igen gyöngékedik, nem hagytam volna magára csupán a Zoli betegségeért. Bajt sejtettem nálatok. Bátyád elbeszélése nagyon felizgatta nyugalmamat. Siettem, nehogy későn érjek. Az már régi dolog, hogy férjed elhanyagol, de ez az ő dolga. Az új dolog, a mi aztán nemcsak a te dolgod, az hogy... ej kimondom egyenesen... hogy te azzal az orvossal, azzal a hogy is hívják...

- Nem igaz, édes, kedves, jó mamám, semmi sem igaz!

- Bátyád hazudik?

- Bátyám nem hazudik, csak téved.
 - Csak téved? Hát jól van, téved. De miben téved?! Tévedhet abban, hogy a mit ő megjelentetett, azt csak a jövő hozza meg.
 - Nem hozza meg, mama!
 - Nem hozza meg... De meghozhatná? Mi? No beszélj!
 - Nem, nem, soha!
 - Szóval te a becsület javára leküzdöd, elnémitod a szenvedélyt, a szerelmet...
 - Le... igen... azaz... nem, nem mama, nincs mit leküzdenem, nincs a mit elnémitanom kellene. Nem szeretem, édes mamám, nem szeretem, esküszöm, nem szeretem!
- Almásyné közelebb huzta székét. Megczirógatta leánya arcát s aztán gyöngéd, jóságos hangon kérdezte:
- Nem éreztél valami olyant, leányom, most, mikor azt mondtad: „nem szeretem”, mint a milyent érezhetett Judás, Krisztus elárultatása után, mint a milyent Péter apostol érezhetett, mikor Pilátus házában megszólalt a kakas?
- Bartáné ölében nyugvó összekulcsolt kezeire meresztette szemeit. Arcza égett s kiszáradt ajakai rebegtek valamit.
- Ne kinozz anyám, kérlek, ne kinozz...
- Aztán emelkedett, önérzetes hangon, csaknem kiáltva folytatta:
- Esküszöm boldogságomra, nem, nem, az édes kis beteg gyermekem életére, hogy az uramat gondolatban sem csaltam meg!
 - Szegény kis lányom... Szegény jó kis lányom... Beteg vagy te is... Betegebb talán, mint a fiacskád... De én kigyógyítlak majd. Kigyógyítlak. No, hajtsd ide a fejedet, így, így... Édes jó leányom! Hanem aztán most őszinte légy! Beszélj el mindent!
 - Nincs mit, mamám.
 - De édes gyermekem, ne mesélj nekem hihetetlen dolgokat! Hiszen én anyád vagyok. Ne bizalmatlankodj megint!
 - Édes mamám... a férjem. Eddig nem sokat törődtem azzal, hogy elhanyagolt, hogy minden szabad idejét máshol tölti, de most, ugy-e nem ítélsz el mamám, ugy-e megértesz engem...
- Kifejtette magát anyja karjaiból, fölegyenesedett s kitörő indulattal, minden szót hangsúlyozva, tagolva mondta:
- Most utálok, megvetem, gyűlölöm; gyűlölöm, mióta a gyermekemet, az ő gyermekét semmibe sem veszi s nem törődik vele, él-e, hal-e!
 - Csöndesen, csöndesen, gyermekem.
 - A cselédem inkább szíven viseli gyermekem sorsát. Ez alatt a nyolcz hét alatt annak nem volt sem éjjele, sem nappala. Csak ő tud, csak ő, az apja nyugodtan kaszinóban ülni s ha késő éjjel hazavetődik, nyugodtan aludni. Engem az aggodalom majd megöl, majd megőrjít... s aztán...
 - Aztán?
 - S aztán csodálkozol anyám, ha azt az embert, a ki gyermekemért mindent elkövet, a kinek gyermekem életét kell majd köszönnöm, a ki nemcsak tudásával, hanem érző, meleg, jó szívével...

- Halkabban lányom, csöndesedj!

- Nohát én szerelmes nem vagyok. De hálás vagyok iránta. Nem azért, a mit tesz, hanem azért: hogyan, miként teszi azt. Férjem a legszivetlenebb ember a világon! Olyan szerencsétlen vagyok!

Az asztalra hajtotta fejét s úgy sirt, csöndesen, néha-néha csukladozva.

- Óh, mamám, ha látnád milyen részvéttel van irántam. Mintha tudná minden bajomat, s mintha engem is, mintha lelkemet is gyógyítani akarná. Hogy vigasztal... hogy szereti, hogy imádja Zolikát...

Almásyné maga is könnyezett.

- Lányom, lányom!

Aztán szótlanul járt fel s alá a szobában. Ez alatt Bartáné a hálósobába ment. Pár percz mulva átkiáltott:

- Mama!

Mindjárt rá siró, türelmetlen hangon:

- Mamám, jere már, mamám!

- Szent Isten, mi az?

Bartáné kétségbeesve mutatott a gyermekre.

- Nézd... Nézd...

- No ne félj gyermekem... Én... én... küldj orvosért.

- Mi az mama?

- Gyorsan, gyorsan orvosért!

Bartáné kiszaladt s anyja utána kiáltott:

- Az uradat is keritesd elő!

Bartáné egy fölnyitatlan ágyra dobta magát s egész teste remegett a zokogástól. Édes anyja s az orvos szemeiket törülgették, majd csitogatni kezdték a kétségbe esett asszonyt. A férj jó későre érkezett meg. Gyors léptekkel igyekezett a hálósobába. A mint a kocsihoz közeledett, megértette a helyzetet.

- Szegény kis Zolikám, szegény kis gyermekem.

Nézte egypár pillanatig, aztán feleségéhez lépett:

- Nagy csapás, nagy fájdalom, édesem... de azért csak ne essél kétségbe!

- Hallja! Engem ne vigasztaljon - kiáltott indulatosan férjére.

Aztán a zokogás ismét fokozódott erővel tört ki rajta.

- Még meg sem csókolta... Még meg sem csókolta... Utálja gyermekét... Ugy nézett reá, mint, mint egy elhullott verébre... Látja anyám, édes mamám!

Átölelte édes anyját és sirt, sirt keservesen.

Az orvos bucsuzott. Fehér zsebkendőjét tartotta kezében s szeme visszafojtott könnyel volt tele. Az asszonyhoz közeledett s reszkető hangon hebegett valamit. A férj kísérte ki, az ebédlőn át. A hálósobában visszamaradt két nő utánuk nézett s látták, hogy az orvos zsebkendőjét szeméihez emelte.

Bartáné erre ismét elvesztette önuralmát, s az ágyra vetette magát.

Édes anyja pedig a halott gyermek fölé hajolt és sugva beszélt hozzá:

- Gyermekem, gyermekem, ártatlan gyermekem, most hoztad csak igazán közel anyádat a veszedelemhez!

A VÉN MUZSIKUS.

Csupán a kis kerek vaskályha, a mi néha-néha meleget áraszt. Minden más tárgy oly hideg, rideg ez ütött-kopott szobácskában, hogy szinte fázik az ember, ha körültekint. A rozoga fa-székeknek régen búcsút mondott a festék, az asztal világos gyöngyszínét forró lábas alja által ejtett égési sebek tarkítják. A divány szövetén tátongó nyílásokon már a lószőr sem kándikál ki, lassan-lassan szálanként kívánszorgott az udvarra, honnan elhordta a szél, vagy valamely fészket rakó madár. Hogy a falon a három gyászfátyollal leborított arczképen kívül valaha más disz is lehetett, azt a sok szöghely mutatja, mely körül arasznyira vált le a vakolat.

A lámpa lángja is - dacára, hogy olajban tartálya sem belül, sem kívül nem szűkölködik - csak úgy fukaran szórja fényét, pedig ugyan meg kellene erőltetnie magát, hogy sugara áttörjön a kormos, repedezett, kicsorbult üvegen. De jobb ez így. Ernyője nincs, s úgy csak sértené a szegény muzsikus megromlott, gyöngé szemét.

Az a sok czifra virág, melyet az első fagyos téli szél lehelt az ablakokra, függönyül szolgál tavaszig, habár fölösleges, mert a nyílásokon besurranó hideg légáramot nem torlaszolja el s kíváncsi szem pedig nem akad, a mely titkon bekandikálna, hogy kifürkészsze: vajjon a homály eloszlataához hozzá járult-e a kályha vörösses lángja is, vagy csak a petroleum terjeszti a fényt, a meleget s a kormot e szűk kis ketrecben.

A hegedű?... Néma, néma. Ha nem is volnának dermedtek a hosszú, vékony ujjak, ezen a rossz tuczat hegedűn akkor sem játszhatna úgy, hogy füle ne tiltakozzék ellene. A kedves, régi Amáti, melylyel egykor babérait aratta, melylyel megrikatta a szép hölgyeket, melylyel föl-tüzelt a neve hallatára amugy is lelkesülő fiatalságot, jobb, ügyesebb, fiatalabb kézben van... Van?... Csak volt... kiesett onnan örökre, örökre...

A három gyászfátyollal bevont arczkép várja a negyediket... A drága jó hegedű visszakerült megint a vén muzsikus kezébe, de nem fog hangot adni soha, soha...

Néhány feliratos szalag s egy babér koszorú van csak a vatta közé csavart Amáti hegedűn kívül a csomagban. Nem vesz ki semmit a durva ládából, csak nézi, nézi könnytelen szemmel, érzéketlenül. Csak homlokán érez erős lüktetést, mintha szíve kiszorította volna az agyat fejből, s az dobogna ott lázas vergődéssel. Száraz kezeit homlokához nyomja, majd megdörzsöli meredt szemeit, aztán mintha eszmélni kezdene, egy levelet huz elő kabátja zsebéből. Rég hordja ott. A Jancsi utolsó levele, messzi-messzi földről... Öt pecsétes levél... Jancsi legnagyobb sikerének hirmondója. Mennyi fény áradt abból a levélből s még nem is tulságos régen egész tavaszt varázsolt abba a sokat szenvedett, sokat gyötrődött öreg kebelbe. A levélből a taps, ujjongás mintha csak előtombolt volna, szinte hallotta, szinte szédült a boldogságtól, az elragadtatástól. És a pénzt, mit fíja neki küldött, hogy fűtött szobában feküdjék, meleg ruhában járjon-keljen, szépen bevitte takarékpénztárba, hogy majd legyen az ő egyetlen fiának, ha szüksége lesz reá... Nem gondolta, hogy temetési költségre teszi félre.

A három lefátyolozott arczképhez akkor így beszélt volt: „Édes, drága feleségem, édes szép kis gyermekeim, ti láttátok Jancsit ott a podiumon, a hangverseny teremben, ti hallottátok, onnan a magasból... kérjétek, kérjétek a jó Istent, hogy legközelebbi sikerét én is onnan felülről nézzem, s én is veletek csodáljam őt... hiszen már Jancsikának úgy sincs szüksége reám itt... és ha oda jutok, hol ti vagytok, mindig, mindig vele lehetek, őt hallgathatom, őt csodálhatom...”

De az Amáti hegedű vissza került. Itt van abban a durva faladában, a szalagok közt, a koszoru mellett...

A vén muzsikus szeme a három arczképen révedez... Jancsit nem engedte soha a fényképész gépje elé, hiszen a többiek Jóska, Gizella is mintha csak emléket akartak volna hagyni, haláluk előtt rövid idővel vetették le magukat. Babonás lett... „Nem engedem, hogy úgy tegyél te is Jancsi... nem szabad!” Oh, ha most megvolna képe! Nincs... De hátha pótolhatná?... Hátha... Jancsi ugyanis hasonlított hozzá s szakasztott olyan volt, mint ő fiatal korában... Az ő fiatalkori képe... igen, igen, azzal lehetne pótolni, helyettesíteni... Előszedi fiókjából a régi reliquiákat. Keres, kutat, végre rátalál. Lassan a falhoz megy, fölszegezi a három mellé, a fátylat errébb igazítja, mind a négyet leborítja vele.

Éles szélroham sivit el a ház előtt. A megrezgett ablak nyílásán oly erős légáram tódul a szobába, hogy a lámpa lángja táncolni kezd. Az Amátit nem szabad, hogy szél érje, megárt neki, el kell pakolni. A ládához közeledik, kiveszi a hegedűt, hogy a vattát gondosabban csavarja köré. Valami keményebb tárgyat érez keze, valami szögletest, ott alól, hol a vatta vékonyabb rétegben simul a hegedűhöz. Lefejti a vattát... A Jancsi arczképe! Karja, szeme, egész teste egy pillanatra megmered, aztán elveszti minden erejét, szemei könybe lábadnak, az arczképet ajkához szorítja, összeroskad, minden fájdalom elétör belőle és fuldokolva zokogja, kiáltja: „Jancsi, Jancsi, édes Jancsikám, édes gyermekem!”

A „POKOLBÓL KERÜLT.”

Sókuton a festett szoba még nem volt annyira divatban, hogy ott egy piktor sablonjaival és ecsetjeivel mindennapi kenyerét megszerezhetné volna. Bizony, a jó Mauz János sem üti fel sátorát ott, ha nem remélte volna, hogy ő leszen ama boldog halandó, kinek sikerülend a festett szobának hiveket szerezni. De épen, mert bizonyos volt abban, hogy csakhamar minden sókuti elismeri a pingált falnak a fehérre meszelt feletti előnyét, Sókutot szobafestői szempontból kiaknázatlan kincses bányának tekintette. Csak az aggasztotta, ha jó dolgának hire tulszárnyal a város határain, konkurrenszeket csal az ő birodalmába; de megnyugvást talált abban a gondolatban, hogy addig megszedi magát úgy, hogy visszavonulva a küzdelmes pályától, jólétben, bőségben nyugodhat babérjain.

Reményeiben nem is csalódott volna a derék Mauz János, ha a sókutiak nem volnának olyan nyakas emberek. Mert legény legyen a talpán, a ki Sókuton legcsekélyebb reformtervét is nyélbe akarja ütni.

„Még az volna szép! Fehér falamat betarkitaná! Hallja lelkecském, erre nem alkuszunk ám! Nem bizony! Nem sokkal szebb a fehér, mint a füstöt, port magán rejtegető cifraság?! Meg aztán piktort is fizetni! Ujabb adó! Ments Isten a festett szobától!”

Legtöbben ekkép feleltek kopogtatására. Mauz uram is érvelt komikusan pergő nyelvvel, de nagyon kevésre talált, a ki hajlandó volt a „pokolból került” nézeteit acceptálni. Egy jó kundschaftja mégis csak akadt. A nagytiszteletű ur aranyos Sáríkájának szörnyen megtetszett a tarka-barka fal, a papa és mama pedig a világ minden kincseért sem szerzett volna Sáríkának szomorú perczeket.

Még csak nem is álmodott oly boldogságról a már-már lemondással telt, csalódott szívű Mauz, mint a milyennek tengerén akkor uszott, mikor a parochia boltives szobáit pingálta. De ha arra gondolt, hogy e boldogságnak is egyszer vége szakad, elszorult a szive. Nem az asztalról kikerült pecsenye kötötte őt oly szorosan a parochiához, hanem Biri, ki a nagytiszteletű asszony állítása szerint (pedig ő nem szokott tulozni) a világ legtökéletesebb szakácsnéja. - Mi lesz majd, ha a veranda is elkészül, mi lesz, ha bucsut kell hogy mondjon ama szent helynek, hol hatalmas dobbanásával először adott magáról életjelt szive?!

Már-már rávette arra is Biri a kisasszonyt, hogy illő volna a pinczetorkát is szép pirosra festetni, mikor a szerelmes pár lelkében megérlelődött az az elhatározás, hogy „inkább együtt a pokolba, mint egymás nélkül az angyalok közé!”

És mikor a nagytiszteletű ur frigyöket megáldván, Birinek százhusz forintba felgyült bérén kívül egy Tisza-sorsjegyet nászajándékozott, nem sejtette sem Mauz, sem ifju felesége, hogy csak rövid ideig leszen saját konyhájuk a sütés-főzésnek színtere.

- Ej, mit - szólt munka nélküli hetének egyik napján feleségéhez Mauz - nem tudnak ezen polgarog mi a zép! Nincs negik érzélem a mívizedhez. Még van meg Tisza-loz, sinálom pelőle péncz, ha élék nem, tán adja tisztelem asszony pár forint kölcsön: csinálom kereskedelem.

Köztudomásu dolog, hogy a nagytiszteletű asszony egész környéken segíteni szokott. Ha a harangozó familia évekig az ő Riskájától kölcsönzi a tejet, s ha még a tizedik szomszéd is a parochia kertjéből rakja meg télre retekkel, burgonyával pinczét, csak nem tagadhat meg egykori hűséges szakácsnéjától potom száz forintot, hiszen ugyis megadják.

- Meg, meg, mint Varcsókáék, Fazekasék, Bölönyiék, meg...

- No, no, Mauzék becsületes emberek, apuskám!

- Hiszen ki mondta, hogy a többiek sviháhok?! Biz azok is becsületes emberek, meg is adnák, ha volna miből... Azért csak adunk Mauzéknak, már hogy ne adnánk!

Pár hét múlva megnyílt a város kellős közepén: „Mauz János fűszer, vas, porcellán, petroleum és divat kereskedése.”

Hanem azt már igazán a tiszteletesnek köszönhette Mauz, hogy a pálinkamérést (kicsinyben és nagyban!) Nabulek átengedte neki.

Egyszer Ilyés József, másszor Baka Gábor tért be egy-egy pohár gúgyira s a „pokolból került” furcsa észjárásán s ezerszer furcsább kiejtésén oly jól mulatott minden odatévedt polgár, hogy a bolt helyisége nemsokára szűknek bizonyult.

„Te, asszony és lányka Karolin is mész hátulsó szobába, bót mellett sinalom kaszinó!”

Pár nap múlva a boltból nyíló szobába három asztalt, néhány fa széket állított be, s hogy az „én kompanistám” is (csak legjobb kedvében s a legmeghittebb körben merészelte így titulálni a tiszteletes urat) legyen hova üljön, „ha egyszer szerény lesz megdisztelni szerencsés házat”, - egy ócska divánt is szerzett. - Téli délutánokon és estéken valóságos bucsujárás kelt a „kaszinó” felé. Ha a bolt ajtaját már bezárta a „pokolból került” s a kaszinóba lépett, s ott vendégei előtt a pénzügyminiszter intézkedései felett megbotránkozásának saját módja szerint kifejezést adott, a legfigyelmesebb játékos is elfelejté bemondani kvartját, s kaczagva csapta kártyáját az asztalra. - Napról-napra furcsábban beszélt magyarul, üzlete pedig ezzel arányban gyarapodott. Minden kaszinó-vendég udvari szállítója lett. S mikor Budapestről a hírlapok elárúsítását is reá bízta, már két fejőstehénnek és nyolcz szép malacznak volt korlátlan ura.

- Már megint elvesztette egy süveg cukor a Nagy Pál! - szólt egyszer mérgesen feleségéhez. - Ez a fuvaros nem igaz ember! A mér Kolozsvárról elhoz portékát, sok pénzc kell neki adom s még kár is sinálja, meg bosszuság! Ah, veszem ló, sinálom szekér, nem mérgelem magam!

Nem sokára saját szekérével szállította az árukat. Az egy lóhoz társult a második s mikor „nagykereskedése” lovait nem foglalta el, s jobb fuvar nem kínálkozott, kiküldte a vasuti állomáshoz kocsiját, hol mindig akadt egy-egy utas, a ki megfizette pár napra való széna és zab árát.

Csak Verkenyével volt sok baja. „Amér háza van, s mér látja, hogy nem vagyok koldus, szopod neki minden fertály esztendő stájgerolni? Hova visz ez? Lánykám neveltetni, sok házbér fizetni, zongorát venni Karolinkának, pedig neki kell, punktum!”

- Már miért kellene? Van rá még idő; egy tiz esztendő lányka rá ér zongorát tanulni később is. Jobb volna, ha a zongora árából megvinnéd a Kötelesék házát. Már egy félesztendő óta eladó, s csak ötszáz forintot kérnek érte.

- Igaz, igaz, asszony! Akkor többet nem is nézem ez a gazember, ez a Verkenye. Eladom inkább ló, eladom tehén, borju, csikó, malaczkok, s veszem belőle ház!

Még csak el sem kellett semmit adnia, mert a hiányzó százhetven forintot a tiszteletes ur pótolta. De mikor nádfedelű háza már nevére volt írva, s a tetőzet gerendáit, a falakat jobban szemügyre vette, csak akkor látta, hogy az bizony rozoga gyulékony tűzfészek.

- Mit, építem ujház! Emeles ház, ha mondom! A föld, a mire jó a ház, egy áru, okár van emelet, akár nins; a fedél is egy kell; lesz kert is. Eladom most ló, minden. Házbér nem kell fizetni, emelet kiadom, nekem fizetnek házbér!”

Fel sem tűnt neki eddig gyarapodása, csak mikor emeletes háza már fedél alatt volt, s a kőművesek a stukaturán dolgoztak, érezte boldogságát, szerencsáját.

A házszenelés nagy pompával ment végbe. Fel volt virágozva még a kémény teteje is. A nagytiszteletű ur pedig pohárköszöntőben himnuszot zengett a szorgalom bajnokához, ki pár ecsettel s a mint mondani szokás „egy pinkli”-vel került ide s ma már diszes polgára a városnak, hűséges adófizetője a hazának. „Becsületességének jutalma ez s megérdemli tőlünk az elismerést. Dicsérjük is őt e hasznos és szép tulajdonságáért, ő pedig dicsérje hálaímaival az Urat, a kitől minden jó ered.”

Jókedv, öröm sugárzott minden arczról; bár ennek szemlélése a nagytiszteletű ur legkedvesebb szórakozása volt, az öreg kor már tíz óra felé hazamenésre készítette.

A mint távolban tudá a „pokolból került” a beszéd nagymesterét, meg merte ő is oldani nyelve kerekét, poharat ragadt, s ekkép szólt a már előre nevető vendégeihez:

„A tisztelem ur rólam azt mondta, hogy pinkli hozta sak hátomon Sókutra. Abban van negyedj kicsi igozság izs, de oz hallgatta el, mi volt a pinklibe benne, s mit hozta fejem ide. A pinklibe volt pénzs, fejem hozta a kereskedelem tudomány. Itt, Sókutba, nem volt kereskedelmi póczgont, de én külföld országokban szerzett szagtudományommal azzá tettem. Ez is van ollan tudomány mint van a papság. Ez, ez tette Mauz János az, mi van ő, a tudomány... Most ide jötte az a jött-ment Nukrics, a kinek nincs se péncz se nem tudomány, a rossz portéka mind rá küldik a kolozsváriak, ez nem is fogja boldogulni ugye bolgartársak, kik vagyunk és éljünk a haza felvirágozására céljából!”

AZ ELSŐ DÉR.

„Tyhötyi! Tyhötyi! Tyhötyi!”

- Ejnye, ejnye, csunya papagálya, hát sehogy sem megy buksi fejedbe, hogy én nem „Tyhötyi” vagyok?! Nem ám! Hogy tanított az uracskám? Mi?... No, mondd szépen: Szöszi! Szöszi!”

„Tyhötyi! Tyhöchi! Tyhöchi!”

- No megállj, te csúfolódó rossz madár? Azért sem törődöm veled... Kiabálhatsz, a mint neked tetszik... Érted, a mint tetszik... Oda sem ügyelek, te, kiállhatatlan! Jöjjön csak haza Béla, majd ad ő neked „Tyhöchit!”

A hintaszékbe vetette magát, lapozgatni kezdett abban a piroskötésű könyvben, mely szerzőjéül uracskáját nevezi meg.

- Milyen szép versek, Istenem... Az uracskám azt mondta, hogy a második kötetbe még ezeknél is szebbek kerülnek. Azok egytől-egyig Szösziről fognak beszélni, regélni... Én igazán nem értem, hát ugyan mit is írhat majd oly sok szépet arról a tapsifüles Szösziről, a ki... a ki soha sem fog szomorúságot, fájdalmat okozni neki, mint az a...”

„Tyhöchi! Tyhöchi!”

- Ez már mégis csak sok! Nem hallgatsz el mindjárt?! Szent Isten! Dél van! Az uracskám. Zsuzsi, Zsuzsi... siessen... én majd teritek... de előbb... hol is van... igaz, igaz, a szalonzasztalra tettem!

Mint kis zerge szökdécselt át a szomszéd szobába s az ibolyacsokrot, melyet férje hozott reggeli sétájáról, boglyas szöke hajába tűzte. Aztán rázendített áttetsző, törékeny hangocskájával az ő szokott melodiájára, melynek habár van is eleje, de hogy hol végződik, miként ér partra, azt ugyan Annuska sem tudja. A tányérok csörömpölése méltó kíséretként vegyült e mindenesetre szivből jövő áriába, melynek néha szövege is akadt, ilyenformán:

„Trajli, ráj, ráj, mindjárt itt uuuram, ram, u-ramtattatam, ha-a-a nem leszek kész a teriterítéssel kikap a Szö-ö-öszi!

Aztán recitativ folytatta: „Hé, rossz papagáj, nem Tyhöchi... Szöszi!”

Azután monolog következett, melyben az előadó főtörekvése, hogy minden egyes szóval végig száguldjon a hanglétra összes fokán. Az arczjátéknak sem szabad hiányozni. Sőt rózsás ujjacskáinak is jut szerep, hol homlokára bök vele, hol piros ajkát préseli ujja hegyével egér fogaihoz.

- Ezzel is megvolnánk! A két teriték egymás mellett. (Tragikai mozdulat.) Közvetlen egymás mellett. Széleik csaknem összeérnek! (Subrett mozdulat) Teljesedjék az én zsémbes férjem kívánsága. Mert hát! (Pajzánul dalolva): Nem lehet az ember fából stb. stb.

Tánczra is perdül, ha Zsuzsika e nemes szándékában betoppanásával meg nem akadályozta volna. Ilyenkor zavarba jő, elpirul, és cselédje előtt megmentendő urnői tekintélyét, köhint egyet-kettőt, s színlelt bosszúsággal mondja:

- Eltapostam egy... egy legyet!

Zsuzsi okos lány, szó nélkül elhiszi. Hivatalos komolysággal átadta a levelet, melyet éppen e perczen hoztak a nagyságos ur részére. Szöszi pedig épp oly ünnepélyes lassúsággal tette férje tányérja mellé, nem adva alkalmat Zsuzsinak, hogy kíváncsisággal vádolhassa urnőjét.

De bezzeg, a mint Zsuzsi becsukta maga után az ajtót, mint vércse a csirkére, úgy csap le a levélre. Minden oldalról figyelmesen megtekintvén reszkető pathosszal csak annyit mondott:

- Eme levél gonosz tartalmu lesz!... Mindenesetre nőtlen korunkból elintézetlenül maradt affér, s ha nem volna nőírás, kész volnék elhinni, hogy valamelyik kifelejtett hitelező tiszteleg nálunk... Nem volna az első eset. De hát ilyen ez a poéta-népség!

Hátratette kezeit, s mint a ki nagy, fontos gondokkal tépelődik, hosszú léptekkel mérte végig a szobákat. - Komolysága azonban pillanat alatt megint elröpült, s újra oly fürge, mint egy barázdabillegető.

Tizenhét éves korának minden bája ragyogott le róla, s ő sem tudta elhitéteni magával, hogy már asszony. Vele mintha csak tavasz költözött volna e lakásba, s mintha az őt környező butorok is életre keltek volna, oly hangos, élénk minden körülte. Szomoru percze sohasem volt, mosolya másban is örömet fakaszt, s öröme lelkesültséget. Férjével el volt telve: egyedüli büszkesége. Mikor verseit olvasta, vissza-vissza fordított az első lapra, hogy újra lássa férje nevének aranyos nyomását. Férje oly nagy tekintély előttte, hogy vele szemben nem ismert meggyőződést, nem ismert akaratot. Leereszkedésnek vette, ha vele is legkomolyabb tárgyról beszélgetett s ilyenkor áhitattal hallgatta minden szavát, mintha templomban lett volna.

- Magát ma valami kellemetlenség érte, olyan komor a tekintete, - szólt belépő férjéhez Anna.

- Igaza van, Szöszi! Hanem most ne bolygassuk. Majd ebédután visszatérünk reá.

- Levele is jött.

A mint Béla megpillantotta a borítékot, meglepetésében összerezett. Lassan kabátja zsebébe rejtette a levelet.

- Igen, majd ezzel együtt fogjuk tárgyalni azt is.

Vidámsága cserbenhagyta most az asszonykát. Nem mert egész ebéd alatt pisszenni sem. A két teríték lassan-lassan tovább húzódott egymástól. Szótlanul költötték el az ebédet, mindkettőjükön látszott, hogy fél attól, a mi ebéd után következik.

Béla végre óvatosan fölmetszette a levelet, de az olvasás alatt higgadtsága megszűnt, izgatott lett.

- Édes Szöszim... no, üljön ide, mellém... ugy no... Mondja csak, Szöszi, átolvasta mind a verseimet?

- Igen!

- Azonkívül is beszéltem már magának Vilmáról...

- Verseiből s hallomásból ismerem már.

- No, hát az a Vilma... meghalt... azaz, hogy nem halt meg ugy... hanem...

- Hanem?

- Megölte magát...

Szöszi meglepetve, majd kérdőleg nézett férjére.

- Itt az ujság, itt van levele; mindkettőt elolvashatja. A lap közli a hirt, s az öngyilkosság okát feltárva, a sorok között reám czéloz. A leány levele pedig... ej no, hát egyszerűen elbucsuzik tőlem, „annyi boldogságot kíván nékem, mennyit ő miattam szenvedett...”

- Szenvedett? Maga miatt?

- Igen, mert nem szerettem.

Az asszony önkénytelenül a piros kötésű könyvre tekintett.

- Értsen meg, Szöszi... Nem tagadom, nincs is okom rá... volt idő, mikor nagyon, nagyon szerettem Vilmát. Akkor őt olyan tisztának, jónak, szentnek hittem, mint a milyen maga...

- Aztán?

- Csalódtam!

- Csalódott... A lány tisztaságában vagy...

- A lány tisztaságában!

- Tehát szerette, és ha nem csalódott, volna...

- Akkor szeretném most is.

- Akkor szeretné most is... - ismétli halkán Anna. - Erre még nem gondoltam.

- Ugyan, édesem, csak nem akar filozofálni?!

- De hát maga mondja...

- Értsen meg! Én szerettem Vilmát. De az a Vilma lehetett volna más is. Mert szerelmem nem egy névhez van kötve, hanem egy ideálhoz. Képzeletem festett egy képet, egy szép leányarcsot, mely méltó tükre egy ártatlan, nemes, tiszta léleknek. Mikor megláttam Vilmát, azt hittem, hogy ő mindenben azonos azzal az ideállal, melynek szerelmét rám nézve egyedül boldogítónak hittem. Hittem, hogy ő is úgy tud szeretni, mint én, oly tiszta idealizmussal, s hittem, hogy ő is, mint én, szerelmének vértanuja tud lenni...

- Aztán csalódott!

- Igen. Meggyőződtem róla, hogy az ő szerelme sekélyes s meg tud alkudni a körülményekkel.

- Hogy érti ezt?

- Mikor próbára, az igaz, erős próbára lett téve, compromittálta a szerelem mindenható erejét. Szerelme nem tudta visszatartani attól a lépéstől, mely őt a legsanyarubb helyzetből kimentti ugyan, de a mely becsületét, szívét, lelkét beszennyezi.

- Iszonyú!

- No, és én akkor beláttam, hogy tévedtem, nem ő az, kit lelkemmel keresek. Ő sirt. Kétségbeesett, s most megölte magát.

- S maga nem szánta meg?

- A szájalom, mikor a megvetés szomszédságában születik, még jobban fáj, mint a részvétlenség. A világ meg kell hogy bocsásson neki, de én nem tudtam addig, míg hozzá a szerelem emlékének csak egy foszlánya is fűzött. De hát az a vihar már rég lecsöndesült, s most feltaláltam magában azt, a kiből soha csalódnom nem lehet!

Anna megnyugodva, hálásan nézett férjére.

- Mi lesz a virággal, a mit levelében koporsójára kér?

- Meglesz!

- Mondja csak, Béla, nem maradt semmi szívében abból a...

- Semmi, semmi...

- És ha még valamit kérdezek?

- Tessék!

- Nem fájna-e Vilmának, ha én menyasszonyi koszorumból és csokromból tennék egy pár virágot koporsójába?

- Óh, te kis bohó!

- Mert nézze, Béla, én jó szívvvel teszem. Hiszen az a maga virága. Legyen ez a teljes kien-
gesztelődésnek jelképe. Ugy-e, Béla, nem fog fájni neki?

*

A halottasház egyik termében volt fölállítva a szegényes ravatal. Semmi virágdisz. Gyertyák sem égtek körülötte. A koporsó födele alól, mint valami bágyadt fehér szárny, csüngött alá a szemfedő. Az egyetlen ablak előtt valami eltévedt dalos madár csicszergett, nem sejtve, hogy ez a hely a legszomorubb hely, szomorubb ezerszer a temetőnél. - Ide azokat hozzák, kik a sirban keresik azt, a mit az életben feltalálni nem tudtak: nyugalmat, gyógyulást, feledést. A nap fényében rezgő levelek árnyékai bevetődtek a terembe, s a fehér padlón vidáman játszadoztak. Szinte szeretné kitiltani az ember e gyászos helyről a napot, világosságot, mindent, a mi kedvet ad az életre, mintha sértene azt a lelki megindultságot, melyet e hely természeténél fogva lehetetlen nem érezni.

A teremszolga türelmetlenül járt föl s alá. Mogorva arcán ugyancsak nem látszott a részvétnek nyoma sem. Kopogott nehéz csizmáival, mintha csak biztatna: „Beszélhettek hangosan, akár kiabálhattok is, annak álmát puskaropogás sem zavarja.”

- És ha magunkra hagyna egy perczig? - kérde Béla, pénzdarabot nyomva az ő kezébe.

- Jól van... jól... köszönöm... csak gyorsan tessék... gyorsan.

Mielőtt kiment volna, lassan előhuzta mellényzsebéből pipáját, s azt tömögetve ballagott kifelé, becsukva maga után az ajtót.

Szótlatlanul álltak mindketten a terem egyik sarkában. Nem mertek egymásra nézni. Végre Béla a koporsóhoz lépett s a ravatalra helyezte koszoruját. Majd fölemelte a koporsó födelét s a falnak támasztotta. Anna kibontotta a papirosba csavart száraz virágokat, s lábujjhegyen közeledve, megállt a halott lábainál.

A szemfedő föllebbent; borzadva néztek a szegény leány eltorzult vonásait. A jobb halántékon volt a seb, melyből egy előszivárgott vércsöpp odaszáradt a leány sápadt arcára. Béla le nem vette tekintetét a leányról, Anna pedig férje vonásait vigyázta. Sokáig álltak így. Béla lassan-lassan egészen a halott felé hajolt, látszott rajta a mély megindultság. Nehéz könyecsepp tört elé szeméből, arcán végig gurult s a lány arcára esett, oda hol a halálos sebből kiszivárgott vér tapad. Itt megakadt, nem siklott tovább.

Anna szíve izgatottan kezdett dobogni, s érezte, hogy halántéka iszonyuan lüktet. Valami mintha fojtogatná, agya mintha lázban égne. Kinos sejtelem reszkedtette meg egész valóját, mintha hallaná, mintha valami földöntuli lény sugná neki: „E könyecseppel egyesült vércsöpp tisztára mossa azt a leányt, lemossa róla a bűnt, lemossa a gyalázatot. Olyan lesz megint, mint mikor Béla szerette...” A féltékenységet nem ismerte, míg élt a leány, de most féltette örült szenvedélylyel férjét a halottól, a halott emlékétől. Magával ragadta egy gyötrelmes fájdalom, elvesztette önuralmát, a koporsóra borulva sirt, sirt, eszméletlen zokogva: „a könyecsepp, a könyecsepp!”

DE MI LESZ HOLNAP?

- A hold alig, hogy egyszer, kétszer kikukucskál a felhők alól s Pista, no, a Pista már nem találja helyét! Eredj a frányába! Ha legalább te is fűzfásipon dudálnál! De piktör létedre, hogy micsoda gyönyörűséget találsz sötét este a kertben, annak igazán csak te lehetnél a megmondhatója! Különben eredj, gázolj a nedves fűben, meg a locs-pocsban, én bizony nem törődöm vele!

- Ej, Béla, Béla, mire való ez az örökös...

- No, te meg hallgass! Te csacska veréb! Ki szólt hozzád, mi?

- De hát Istenem, még beszélnem sem szabad?

- Tyűh! Lánczos-lobogós! Feleség!... No tessék, már földuzta a piszejét! Vagy tán neked is mehetnéked van? Eredj hát te is! de aztán, a ki holnap csak egyet mer tüsszenteni, s nátháról panaszkodik, úgy elverem, mint a kétfenekű dobót!

Karoczay Pista fölállt az asztal mellől s nyájas hangon figyelmeztette Mándokinét:

- Igaza van Bélának. Hüvös a levegő; az út sáros, a fű vizes. Jobban teszi, ha diskurálgat az urával. De én? Igazán nem tudnék lemondani vágyamról.

- Szeszély, szeszély az, te kópé!

- Ha úgy is volna, kinek köszönhetném? Nektek! Feleségednek és neked! Nem ti kényeztetetek el? No, most aztán ne panaszoljatok, ha a becézgetés gyümölcse néha fanyar.

- Hát ki panaszol, te... te...

Mándoki átölelte barátját s hévvel szoritotta magához.

- No eredj, eredj a kertbe; én majd csak eltartlizgatok a feleségemmel. Hanem Pista, vigyázz, vigyázz édes Pistám meg ne hűtsd magad!

A fellegek délre huzódtak. Egy nehéz, fekete felhőszilánk csipkézett uszálya benyult ugyan az ég közepéig, de észak felől már teljes fényükben ragyogtak a csillagok. A hold is néha-néha behunyta szemét az ég lejtőjén, de a lenge bárányszilánkok gyorsan repültek el fölötte.

Karoczay gyorsan, csaknem futó lépésben igyekezett beljebb a kert közepe felé. Kalapja, válla megérintette az út fölé hajló faágakat, melyeknek leveleiről kövér csöppekben potyogott reá a víz. Fázott, didergett s mikor elérte a lugast, hova a ház felől semmi szó, semmi nesz sem hallszott, levetette magát a megázott gyékény padra. Végig feküdt s feje fölött görcsösen szorongatta a pad fakterét.

- Isten, Ur Isten!...

Kezeivel homlokához kapott s levérve fejéről a kalapot, ujjait hajába merítette. Aztán két tenyere szélét szeméire nyomva fetrengett, hánykolódott a padon.

- Mit tegyek, mit tegyek, Uristen, mit tegyek?!... A szerelem jogot ad, jogot ad arra, hogy őt magamévá tegyem! Az a kötelék, melylyel őt az emberek, a társadalom férjéhez fűzte, szétfoszló háló, ha a szívet békóba veri!... A szülők adták leányukat annak az embernek, mint hitvány vásári tárgyat. Mert az anyák piacra nevelik, mert árúnak nevelik leányukat. Szülői befolyásukat arra használják, hogy már korán kiirtsák gyermekük lelkéből a tiltakozó energiát, nehogy lázongva ellenszegülhessen bölcsességteljes, jóakaratu elhatározásuknak. Milyen boldog az az anya, a ki azt mondhatja leányáról, hogy engedelmes, szófogadó, még a

férj megválasztásánál is s nem hallgat ostoba érzelmek diktálására, szeretetre, utálatra, vagy közönyre, a mi végre is tünékeny fény, vagy árny! A szülői akarat az a fő! A szülői előrelátás: csalhatatlan. „Nem szereted? No majd megjön a szerelem is!”... No, és megjött, a szerelem is! De a szerelmet én ébresztettem föl lelkében; az enyém; s ha engem illet a gyémánt, ki másé lehet a foglalatja?! Nekem van csak kizárólag, kizárólag jogom szívéhez, szerelméhez, egész valójához!... Oh, de szeretném kiragadni innen, elvinni messzi, messzire s oda kiáltani férjének büszke önérzettel: még így is te maradsz adósom! Te csak bitoroltad azt a jogot, melyet ártatlan, tapasztalatlan, félrevezetett gyermeki ésszel nem tudott megtagadni, megvédeni Ilonka tőled!... De nem lehet... nem tehetem... nem vihetem, nem ragadhatom ki innen... Tartozom, tartozom... sokkal... a nagy, nagy alamizsnáért. Oh, miért is kellett e házba jönnöm, oh, miért is kaptam a felém nyújtott kéz után?! Eddig elcsigázott testemet örvénybe dobta volna a nyomor s fejem fölött össze csapott volna a hullám. De megmentett, megmentett a férje. Életem, sikerem, nevem az övé s ha kifeszített mellél elébe állanék, hogy szemébe mondjam: feleséged szerelme az enyém, megfosztalak feleségedtől, megvetéssel kaczagva, korbácscsal sujthatná arczon az ő kegyelméből élő, s az ő kegyelméből minden jóhoz, széphez jutott koldust!... Oh, de szeretném kiragadni innen, elvinni messzi, messzire, de kitörülne-e az idő lelkemből, agyamból azt az érzést, mely most tétovázóvá tesz? Kitörülne-e a becsület-érzést, a hála és kötelesség érzetét, hogy ne kísérjen lépten-nyomon, s ne dörögje szüntelenül fülemben: nyomorult?!

Felült. Térdére könyökölve, fejét tenyerébe hajtotta. Ugy ült sokáig. Egyszerre aztán össze-rezzent, fejét hátra dobta.

- Csunya, csunya, undorító gondolat!... Nem, az nem lehet. Titokban lopjak? Oh, sokkal tisztább, sokkal magasztosabb az én szerelmem, s az ő szerelme, semhogy ilyen hitvány alkura léphetnének a sorssal! Milyen mélyre zuhanna arról a piedesztálról, honnan alakja most mint eszménykép ragyog felém! Aztán boldogtalanságomat megleléssel, nyugodtsággal cserélné-e föl bukásunk?... Mily megaláztatás volna, ha tettemet a napvilágtól féltene kellene; ha férje szeme elől önérzetes tekintetem ki kellene, hogy térjen, mint kutya a korbács elől!... Véletlenül fültanuja lennék egy nyájasabb hangnak, melylyel férjéhez szól, véletlenül szemtanuja lennék egy mosolynak, melylyel férje gyöngédségét, enyelgését, csókját fogadja, nem rázkódtatná meg lelkemet az a gyanu, hogy a kötelességét felejtő nő a mint megcsalja férjét, úgy csalhat engem?! Kettőnk közül egyiket ámitja... Melyiket... engem... férjét?... E szerepben látva őt, nem undorítana meg álnoksága? Vajjon nem hinném-e azt, hogy nem is nagy, hatalmas szenvedély, ellenállhatatlan szerelem üzte karjaim közé, hanem sekélyes indulat, mely elől gyöngé, bűnre hajló lelke nem tudott, vagy nem is akart védekezni?... Így, így, a mint most vagyunk, benne a kötelesség és szerelem martirját látom. Viseljük mindketten e töviskoszorút, de büszke önérzettel. Így, így hihetem, hogy van az ő személyének egy magasztosabb énje, egy tisztultabb, minden földi dologtól mentes énje s az az enyém. Csupán az enyém... az enyém kizárólag!

Szemeit lehunyta. Egész idegzete fel volt korbácsolva. Egyszerre mintha enyhülne agyán a nyomás, szemei előtt mintha szürkület kezdett volna derengeni, a mely lassan-lassan valami szép esthajnali fénybe hajlik át. A kert, a hol ült, őszi képet mutatott. A fákról egyenként szállingóztak a sárgult levelek. A lugas ritkuló lombsátorán áttört a letűnő nap utolsó sugara s annak a szép mosolygó öreg embernek arczára vetődött, a ki egy magas támlájú zsöllében ült hátra dőlve. Szemében egy pár könnycsepp csillogott, fehér haja mint dicsfény övezte homlokát. Átszellemült arczán a mosoly mintha egy mély szomorú barázdát takarna, mint mikor egy régi sirt befut az örökzöld. Nem is sirnak, hanem virágágnak látszik. Reszkető jobbájával lassan emeli ajkához annak az anyóának kezét, a ki imádkozva térdel lábai előtt, balját pedig a mellette álló aggastyán vonja gyöngéden szíve fölé.

A három öreg s az őszi környezet úgy hatott Karoczáyra, mint egy remek kép, melynek minden vonásából a mester ihletett lelkének magasan szárnyaló nemes költészete ragyog. Aztán mintha mozogni kezdett volna a fehér haju embernek ajka. Karoczá mintha hallotta volna szavait is:

- Elmegyek... itt hagylak benneteket Ilona, Béla! Örökre... De boldogan halok meg. Tudom, hogy sirom nem lesz hideg, mert oda is lehat a ti szeretetek. Tudom, hogy sirom nyugalmat ad, mert lemondás volt az életem... Barátom voltál Béla. Én is igaz, hálás barátod voltam. Ha nem lettem volna az, nem így halnék meg köztetek. Valamely viharteljes téli éjszakán vetett volna ki ágyamból a büntudat, a lelkiismeret, hogy hozzád szaladjak, hogy hűtlenségem, hálátlanságom béreül megkapjam tőled az arczulcsapást... Most, itt karjaitok közt, haldokolva vallom meg Ilonának, hogy szerettem. Szerelmem tiszta tűzében hamuvá égett az önzés...

A faágak megremeztek. A levelekről Karoczá arcára esőcsöppek hullottak. Hirtelen föltekintett. Ilona állott előtte.

- Már alszik mindenki a háznál. Férjem is az ágyból kelt föl, hogy megnézzé bent van-e már maga szobájában. Aztán lelkemre kötötte, hogy mielőtt én is aludni térek, jöjjen ki magáért. Tudja, hogy félti Béla a meghűléstől!

Alig egyet-kettőt szólva ballagtak befelé. A tornáczon Karoczá kezét csókolt Ilonának s lassan szobájába tért. A lámpát mikor lecsavarta, azt gondolta magában: „Ha mindent így könnyen lehetne kioltani, mint ezt!... Azt a másik lángot eltakartam... de azért perzsel, éget itt... itt... Erős voltam ma... ma is... erős... De mi lesz holnap... mi lesz azután?”

A HOZOMÁNY.

A por magasra szállt föl az országuton. Kocsi, gyalogos ember nagyobb respektussal tért ki Terneyné előtt, mintha a gyorsvonat száguldana szemközt vele. De ezt van a ki kormányozza, míg a Terneyné paripája csak sarkantyut, korbácsütést érez, zabla ugyan nem reszeli száját. S ha lecsukva tartaná Terneyné pilláit, akkor sem volna jobban lova szemére bízva, mert szétbomlott szőke frufruja alól ugyanis csak akkor villan elő az a pár szemecske, mikor a nedves hajsálakat hátra, füle felé tömöríti a szellő. A lovász jó messzi mögötte maradt. Hiába, a Rózsi csak Rózsi! Minek üsse, verje azt a szegény állatot, mikor nyomába úgy sem ér annak a veszett paripának.

Az árokból egy suhancz kendőt lobogtatott s torka szakadtából ordította Terneyné felé:

- Instálom, álljon meg! Méltóságos asszony! Instálom, álljon meg!

Mikor mellette elvágatott Terneyné, még szaladt is utána, a mig tüdeje birta; de hiába, a ló már bekanyarodott a kapun.

A tornác asztalnál ültek az urak. Férje nem volt köztük. A gazdatiszt éppen átvette a tollat attól a magas sovány urtól hogy aláírja az elébe terített ívet.

- Hahó, tiszt ur! - Az ügyvéd visszatartotta a tiszt kezét. - Még volna itt valami!

A végrehajtó hátrafordult Terneyné felé, tiszteletteljesen megemelte kalapját s ismételve a becsüs szavait, írta a jegyzőkönyvbe:

- Egy hátas ló, háromszázötven forint.

A tornáczczal szemben kőoszlopos verandán várta Terneynét anyja. Örökösen mosolygó, apró kis öregasszony, a ki mindenkinek bő mértékkel méri a tiszteletet. De mézes-mázos hizelgő szavaival, gondoskodó jóakarattal telt szolgálatkészségével nem épen uriasszony benyomását teszi. Olyan a modora, mint valami émelegős csukor, melyet gyermek édesnek talál ugyan, de felnőtt ember félti a gyomrát tőle. Arcza különben a tapasztalt szemet is könnyen megtéveszti. Nagyon jól kell, hogy lásson, aki a ránczok közül ki tudja silabizálni: furfangos önzést takar-e az a mosoly, vagy pedig egy második gyermekkorba hajló kedély nyilvánulása.

- Margit! Margit! Jere édes leányom. Ne zavard az urakat; látod szivecském, nagyon kényes dologban fáradoznak.

Terneyné a veranda felé fordult, ostorát suhogtatva lassan lépdelt föl a három-négy kőlépcső fokon.

- Így kifárasztani magadat! Egészen át vagy izzadva... Ni, csak úgy tüzel az arczocskád. Majd át tör a vér azon a vékony finom bőrön.

A mint haladtak át a termeken, Bartiné hangja hirtelen ingerültté lett.

- Hát a fiuval nem találkoztál?

Látva, hogy nem érti lánya, kire, mire céloz, magyarázólag tette utána:

- Igen, elődbe küldtem egy gyereket, hogy figyelmeztessen téged arra, mi történik itt. Minek is kellett éppen most jönnöd! - sopánkodott az öregasszony. - Késhetél volna egy negyedórát. Most oda az a drága állat is! Pedig hogy szeretted! Ugy-e nagyon szeretted? Felírták, onnan pedig ki nem lehet törülni.

- De mi az, mi történik itt? Én még most sem értem, anyám.

Bartiné elővette zsebkendőjét, végig törölte lánya homlokát, arcát; leomló szőke hajfürtjeit feje bubjára simította fel.

- Fáradt vagy kincsem. Én nem is értem, hogy bírod azt a hajszát. Ha tudnád, mennyire aggódom érted, nem nyargalásznál olyan eszeveszett módon. Hiszen lovagolj, lovagolj, de így...

- Jól van, jól anyám. De hát beszéljen, mi történt itt? Azt szeretném már hallani egyszer!

- No, no de ideges vagy! Mi történt? Hát nem láttad? - aztán igyekezett megnyugtatni lányát. - Baj is az! Miért volnék én a világon, ha lányomról sem gondoskodnám?! Látod, látod - folytatta szemrehányólag - soha sem akartál szavamra hallgatni. Még jó, hogy utoljára mégis csak engedett csacsi fejecskéd az okos szónak! Bizony-bizony!

Mutató ujját feltartotta s integetett, mint a hogy kis gyermeket szoktak fenyegetni gyöngéden, kedveskedve.

Margit unott mozdulatot tett. Kezébe vette lovagló ostorát s babrálni kezdett vele.

- Ej, ne csinálj olyan képeket! Mi lelt? Nézze meg az ember! Soha sem látom egy nyájas mosolyodat! Vagy az az ostoba foglalás bánt? Mit érdekel az téged? Mi?

- Foglalás? Elvisznek mindent? - kérdezte palástolatlan izgatottsággal.

- Ej, kis csacsim! A tiedet nincs mitől féltened. Jó helyt van az. Látod, ott van, most raktam vissza oda.

- De anyám! - vágott közbe Margit - úgy tesz anyám, mintha örülne férjem tönkre jutásának.

Bartiné tudott erélyes hangon is beszélni.

- Te pedig tulságos naiv ábrázatot öltesz, Margit. Megérem, az abc-re kell, hogy tanítsalak! Hát mit érdekel téged férjed tönkre jutása? Legfeljebb most már elérkezett az az idő, hogy válásra gondoljak!

- Válásra? Elválásra?

Gunyosan utánozva leányának meglepetéssel kiejtett szavát.

- Hát csak nem akarsz itt vénülni! Aztán mi keresni valónk volna már itt? Vagy a dobpergést akarod még végighallgatni? Csunya muzsika az.

Szótlatlanul álltak egymással szemben. Martiné aztán közelebb lépett lányához, sugva de erélylyel, mint a ki teljes igazát vitatja, magyarázta Margitnak.

- Ötvenhat éves trotli elvesz egy tizenhét éves lányt! No, hát ezt a veled töltött négy esztendő nem is fizette drágán rongyos vagyunkájával! De élélhet még vagy harmincz esztendőt. Látod milyen szivós!

- Anyám, anyám - szólt keserű hangon Margit - még sem hiszem, hogy rendjén volna ez így.

Megcsóválta fejét az öreg asszony. Vállán rántott egyet s kezének megvetésteljes intésével mintha azt mondta volna: érdemes is veled vesztegetni a szót! Menni akart, de mégis visszafordult s epésen támadt leányára.

- Az nincs rendjén, ha te ellenszegülsz az én akaratomnak! Te ostoba naiv gyermek vagy. Mit értesz az élethez!? Annyit láttál az életből, mint mekkora ez a talpalatnyi föld a mindenséghez képest. Én megöszültem, megjöhetett az eszem. Csak van valami alap, hogy okosabbnak hiess magadnál. Aztán miben bízol, ha anyád jóakarátában nem? Ki szeret téged úgy, mint én? Ha annak idején utját nem állom gyermekes indulataidnak, hol volnál most, mi? Pesten

valami udvari lyukban főznéd az ebédet férjednek. Hallod, főznél s zsirosan, maszatosan várna kopott, de azért erőszakos uradat, parancsolódat haza a hivatalból.

- S boldog lennék!

- Frázis! Bolond frázis! Boldog lennék... A te boldogságodnak is megjön az ideje. De az nem olyan szurtos ruhába bujt boldogság leszen... Ej, tudom én mit teszek!

Erős célzattal a ruhaszekrény felé mutatott. Margit is oda nézett, aztán vállat vont.

- Te persze nem tudod mennyi.

- Akármennyi, nem éri meg azt, a mibe került. Nekem boldogságomba s az a szegény ember pedig vagyonát is veszté azért.

- Jah, fiam, másképp nem lehetett. Vagy tán azzal kellett volna előállanom: vőm uram, az ur vén ember, ha meghal, lányomat innen kiebrudalják. Vagy pedig: vőm uram, az ur szívós ember, élélhet még harmincz esztendeig, de lányom érdeke így s amugy. Egyszerűen magam oldottam meg a kérdést. Mikor hozzá adtalak, már akkor így eszeltem ki. Takarítottam. S megtakarítottam annyit, a mennyi elég lesz neked fényes hozományra, ha szerelemből akarsz majd férjhez menni.

- Csunya megtakarítás ez, anyám! - Inkább duzzogva, mint undorral mondta Margit.

- Így? Ezt érdemlem tőled?! Még te beszélsz így? Aztán ne fájjon nekem! - Könyörtelen Bartiné szemében, de a mint látta, hogy ezt észrevette lánya, félredobta zsebkendőjét s egészen pórias mozdulatokkal kísérve kiáltott:

- Megtakarítás hát! Egész tisztességes, becsületes megtakarítás! Ne lett volna olyan mafla, bárgyu a férjed! Lett volna szemes, férfi! Nézett volna dolga után. Meglopták azt mások eleget! Te nem loptál, te felesége vagy. Megtakarítottam én te részedre azt, a mit az ő beleegyezésével -

- Kicsaltunk!

- Micsoda, kicsaltunk? - pattant fel még jobban az öreg asszony. - Hát ha az a ruha tényleg hatszáz forintba került volna és nem nyolczvanba! Mi? Ő soha sem ellenőrizte. Miért nem ellenőrizte?

- Mert kisajtoltuk belőle s bizott bennünk... Brr!

- Miért vett fiatal feleséget? Ki kényszerítette rá? Te, vagy én? S nem veszíthettük volna el épen úgy azokat az ékszereket, a mint mondtuk neki? Nem? Pedig ez teszi ki a legnagyobb summát. A háztartáson a mit takarítottam, ahoz épenséggel senkinek semmi köze!

- Azt csodálom anyám, hogy nem tudta megkaparítani annak az embernek birtokát is.

Bartiné az asztalra kirakott csipkéket rendezgette s így nem láthatta lánya összeránczott szemöldökeit.

- Hát persze! De így be kell érniünk ezzel. Ez is elég szép így egy rakáson. Ő majd csak meglesz itt valahogy. Tisztje saját magának. Hej, csak ne volna lekötve az a birtok!

A mint ott nézegette, rakosgatta a csipkéket, szalagokat, lassan motyogott, mintha csak magában beszélt volna:

- Az én lányom szófogadó, jó gyermek. Ugy biz'a. Hasznát is fogja venni. Ugy biz'a. Egy pár hét múlva szépen utrakelünk, föl-föl abba a szép városba! Berendezünk egy kis paradicsomot. Nem ott, abban a rongyos utcácskában, hol a régi volt. Minek? Lakhatunk mi akár a legfényesebb uton. Margit, mindenütt csak Margitról fognak beszélni. A szép Margitról! Körül-

rajongják a férfiak az én kis tubiczámat. Színházban... jaj a színházban! Én ott leszek mindenütt vele. Milyen boldogság lesz látni az én kis babámat, mint királynét, parancsolni, uralkodni. Majd ezzel a vén maflával végez az ügyvéd akkoráig, mikorra szabad kell hogy legyen kezed. Az én kis madaram csinál egy igazi jó pártit. Hozománya is lesz, szép, szép hozománya! Hallod, hallod, édes kis angyalom?... Milyen szép hozományt kap a te jövőendőbelid!

Margit megszuhintotta korbácsát a levegőben, aztán czombjára ütött vele.

Bartiné föltekintett.

- Hová?

- Átöltözködöm anyám.

Lassan bandukolt át a termeken. A napsugarak csak gyéren törtek át az ablakokon, melyeket a kerti fák levelei takartak. Itt-ott behajolt egy-egy ág a szobába s ha szárnyra kelt egy gyöngeszellő, megcsiklandozták a hólyagos üvegeket. A régi, ódon butorok fakó színei összhangban voltak a szürke fallal, melyen az ingaóra is álmosan, lustán ketyegett. Nyomasztó csönd feküdt az egész környéken, annak a néhány madárnak csicssergése is valahonnan a kert közepéről hangzik el idáig.

Margit férje szobája elé érve megállt. Előbb tétovázni látszott, de aztán bátran nyitotta föl az ajtót. Terneyt meglepte felesége látogatása. Fölugrott a székről, melyen előbb töprenkedve ült.

- Édes Margit, milyen szép dolog, hogy itt is felkeres.

- Üljünk le.

Két széket tett Terney egymás mellé s azokon foglaltak helyet.

Terney nem mert kérdezősködni. Jó ideig várt, hogy magától szólaljon meg felesége. Közben-közben beszédre nyílt ajka, arcizmai meg-megrándultak, de mintha jobban meggondolta volna magát, mégis csak hallgatott. Lelkére valami intenzív fájdalom ömlött s ha lopva feleségére tekintett, lehajtotta mindjárt fejét s szemeit összeszorította.

- Margit, Margit megbocsát-e nekem?

- Én, én bocsássak meg? Miért?

- Hát nem bántja ez a mai eset? Ez a nagy csapás...

Arczát tenyerébe temette s úgy könyökölt térdeire.

- Könnyelmű voltam. Rosszul gazdálkodtam, rosszul költeztem. Margit, most önre a lemondás vár! Oh, mennyire fáj, oh mennyire fáj nekem! Tud-e lemondani?

- Saját magáért nem aggódik Terney, csak én miattam?

- Édes Istenem! Hogy is kérdezhet ilyent?

Nyelve megoldódott s hosszasan, szépen, igaz szívből jövő őszinteséggel beszélt arról, hogy mi okozhat neki aggodalmat s mi képezheti az ő boldogságát.

- Ha aggódom, csak Margitért aggódhatok. Önzésem pedig csak az, hogy Margit megelégedett boldogságában találhassam boldogságomat. De már vége, vége!

Margit kiejtette kezéből az ostort. Lelkében valami undort kezdett érezni maga iránt. Egy perc alatt mintha megvilágosodott volna elméje, most látta csak tisztán abban a szerepben magát, melyet játszott. Nem merte szemét felnyitni, nem mert mélyebb lélekzetet venni, megmozdulni. Némává tette, megbénította az önvád, a büntudat. Szívéig hatott bocsánatot kérő hangja annak az embernek, a ki őt magához jólébe emelte s a kit ő tönkre tett. Eszébe jutott

az a számtalan gyöngédség, figyelem, melylyel őt elhalmozta s eszébe jutott az a sanyaru állapot s az a kétséges jövő, mely előtt régente állott. Aztán elgondolta, ha ő most megint anyja szavát követi, mily megmérhetetlen fájdalmat okoz annak az embernek, a ki mást, egészen mást érdemel tőle.

Margit erőt vett magán, fölállott s férje kezét gyöngéden elvonta arczáról.

- Nem kell nélkülöznöm, Terney.

Megint visszaesett előbbi izgatottságába.

Arczát elfutotta a vér, szédült, szemeit földre sütötte s a hangja is reszketett, a mint dadogta:

- Van hozományom. Megtakarított hozományom. Önt illeti, igazán önt illeti - férjemet, uramat.

CZÉGÉR.

Végig sóhajt az őszi szellő a kerten s a zizegő ágakról lassan hulldogálnak a száraz levelek. A mi néhány hét előtt sűrűn lepte el még a vad gesztenyét, hogy hús árnyékot nyújtson a tik-kasztó melegben, most vagy a kerti ut fővényébe van taposva, vagy zörögve gurítja a szél tovább a sárgára aszott gyepen. A kastélyig nincs mi útját állja a lenyugvó nap sugarainak, sárgavöröses fényük a csukott ablakokon törik meg. A kis szökőkútból czérnavastagságu sugárban csörgedez a medenczébe víz, mégis fázik, didereg az ember, ha csak reá tekint. A virággrupp, mely nem is régen még sűrű-tömötten kötött tarka, illatozó bokréta volt, ma már olyan, mint egy elhagyatott kopár sir. Fekete földrakás.

A kastély felől erős zörej hallatszott. Mintha valami butor darabot, ruhafogast ejtettek volna el a lépcsőn. Pálfyné és Árpád figyelmessé lett e zajra. Megálltak egy pillanatra, de aztán megint ballagtak tovább a kerti uton.

- Temetés - szólt elmélázva Árpád. Látva, hogy Pálfyné nem érti mire czéloz, szomoruan folytatta: - Mintha csak boldogságom koporsójára gurult volna az első rög.

Az asszony csodálkozva nézett a fiatal emberre.

- Mi lelte magát Árpád?

Ormay felelet helyett rövidke, apró bajuszát pödörgette s szótlanul lépdelt az asszony mellett. Jolán nem ismételte a kérdést. Válláról lecsüngő piros harrász kendőjét jobban maga köré fogta s visszafordult a kastély felé.

- Nem is értem, miért kell nekünk itt fázódnunk, mikor bent fűtött szoba vár.

- De ha kérem, Jolán, ha kérem, hogy maradjunk még!

- Miért?

- Miért... Igaza van... Miért... Ah, Jolán, maga nem egy felelettel adósom arra a kérdésre: miért.

- No, akkor csak szaporán nyujtsa be a számláját, mert tudja, hogy egy-két nap s aztán - megszököm hitelezőim elől.

- Édes Jolánka, kérem, ne üzzön tréfát! Ugy bánik velem, mint egy éretlen gyerkőcczel. Pedig magának sem áll jól ez az ingerkedő hang.

- Maga pedig mindenért földuzza az orrát.

- Én?

- Igen hát! S csak egy pár nap óta. Mióta készülődünk vissza. Hiszen látom én jól, hogy valami furja az oldalát.

- Látja!!... És még sem hallgat meg...

- Miért kezd mindig olyan témába, melyet meghallgatnom nem szabad!

- Jolán, Jolán, nem ott a hiba... Kegyetlen irántam a lelke, Jolán, kegyetlen!

Annyi szemrehányó panasz volt hangjában, hogy Jolánnak megesett a szive rajta. Szegény fiu, szegény fiu!... Hiszen igaz, jól esik az a tudat, hogy szereti ez is, de mégis, mégis észre kéne téríteni valahog ezt a jó barátot.

- No jöjjön, jöjjön Árpád. Üljünk le oda a padra s beszéljen, minden szavát figyelemmel várom.

Kézen fogva huzta maga után Ormayt, a ki kelletlenül követte az asszonyt.

- Miért beszél hozzám úgy, mint anya, mikor kiengesztelni akarja méltatlanul megvirgá-csozott fiát? Nem vesz komolyan úgy-e! azt hiszi, hogy az én szerelmem amolyan eső után visszamaradt tavacska, melyet a kalapjával kimeríthet. Jolán, Jolán, alaposan téved!

- Ugyan, ugyan, Árpád, igazán megharagszom magára. Legyen esze s verje ki fejéből azt a csacsiságot.

- Verjem ki fejemből... igen, verjem ki fejemből!... Maga könnyen beszél, Jolán. Pedig -

- Pedig?

- A maga lelkén szárad, ha valami bolondot művelek. Szinte gyanum támad, hogy készakarva tette ezt velem... Hiába néz olyan furcsán reám. Ugy van az! Hát miért jöttek ide? Vagy nem tölthették volna a nyarat máshol, fürdön, vagy férjének valamelyik távol eső birtokán? Ide jöttek, hogy fölka-varja nyugal-mamat s most aztán örökre...

- Biztositom, Árpád, ha tudtam volna -

- Ha tudta volna!

Ormay tárczájából gyöngéd vigyázattal egy elrejtett fűszálat huzott elő.

- Látja, Jolán, látja? Hát nem emlékszik erre? Hát nem emlékszik arra a bolondos kakukra, ott, a berek alján?

- Gyermekek voltunk akkor, Árpád, De most maga férfi, én pedig -

- Jól van, jól. De azt ne tagadja, hogy a lelkemben égő örült szenvedélyről már akkor is tudott!

- Nem tudtam!

- Nem? Nem? Hát miről beszéltem én ott, a hegyszakadék felett? Nem emlékszik?... azon a szép estén, mikor a társaság oly messzi maradt el mögöttünk. Miről beszéltem? Az erdőről, a mely mélyen alattunk feketéllett s melynek lehelete oly édes mámorba ringatott? Vagy az Arda vizének fényes tüköréről, mely hosszú sávként szelte át a távoli rónát?... Vagy a holdról, csillagokról?... Nem... Szerelemről beszéltem, Jolán, szerelemről beszéltem ott is, akkor is... Ott is... akkor is...

Aztán kis idő múlva folytatta:

- Ej, dehogy nem tudta! Tudta maga akkor is, hogy szeretem. Miért lett felesége mégis annak? Miért, mondja miért?... S ha azé kellett hogy legyen, miért kísért engem s űz a kétségbeesés felé... Ugye hallgat, ugye nem tudd mentségére semmit mondani... Ej, igazuk van az embereknek!

- Miféle embereknek, miféle igazuk?! - kérdezte megütközéssel Pálfyné.

- Micsoda embereknek! Hát minden embernek, a ki ismeri magát s az urát. Miféle igazuk?! Hát az, hogy a maga szende, angyali arcza kaczer indulatot s gonosz lelket takar!

- Árpád, mindjárt itt hagyom, ha ilyen gorombaságokat szór a szemem közé.

- Persze, nem esik jól, ha megmondják az igazat! De nyugodjék meg. Én el nem ítélem magát. Hiszen a férje hibája, a férje -

Pálfyné hirtelen föllállott, s haragos tekintetet vetve Árpádra, menni akart. De a fiatal ember hévvel ragadta meg kezét, vissza tartotta.

- Nem engedem most Jolán! Itt marad! Ha A-t mondtam, mondok B-t is. Hát tudja meg, a világ ítélete magát nagyon, nagyon kárhoztatja. Kárhoztatta akkor, mikor szerelem nélkül ennek a kiaszott embernek lett felesége s kárhoztatja most azért, hogy nem elégszik meg pesti kalandjaival, hanem még ide is lejön, hogy -

- Arczátlan hazugság! Miféle kalandról beszélnek magok?!

- Hát oly bárgyunak néz minket? Ki hisz az ilyen házasság tisztaságában?! Hiszen a maga férje czégér! Ő bátorítja, biztatja, sőt fogdossa az ön udvarlóját!... Pálffy Ottó!... Ki az a Pálffy Ottó?! Össze csatangolta a világot s mikor már gyöngé, beteggé lett testére az évek száma is ránehezült, oda botorkált a maga karjai közé, hogy egy pár évig még tartsa vissza a sirtól. Felesége maga annak az embernek? Az... felesége... Ápolója, Jolán, ápolója!

Az asszony reszketett felindulásában. Többször nyílt ajka, hogy közbe vágjon s tiltakozzék Ormay gunyos kitörése ellen, de nem talált szavakat, csak valamit hebegett.

- Biz úgy áll a dolog Jolán! Pálffy elégedjék meg, ha önben jó ápolót talált... A szerelméhez semmi köze... De engem ne áltasson, Jolán. Vagy azt hiszi... Ej, hiszen mondtam, hogy az ilyen férj czégér! S ott fent a fővárosban ne akadt volna meg e furcsa páron a gavallérok szeme, azt csak nem hiteti el sem velem, sem mással. S hogy a sok közül ne lett volna egy, a kinek szerelmét ne viszonzta volna szerelemmel -

- Árpád!

- Jolán, én nem törődöm semmivel. Még bocsánatot sem kérek szavamért, mert tudja, ismeri minden szavamnak, minden tettemnek rugóját. Szeretem magát, szeretem. S az a tudat, hogy ilyen férj mellett boldogságot nem találva méltatlan ficsurokra pazarolja kegyét, szerelmét s engem, a ki tiszta lángoló imádatlással csüggök magán, eltaszit, kinevet, ez a tudat megbolondit, örvöngővé tesz!

- Miféle beszéd ez Árpád? Mi ad jogot magának ilyen gyanura, ilyen -

- Az, a mi másnak!... A férje, a férje, Jolán... a czégér.

Első pillanatra inkább meglepte Jolánt a fiatal ember beszéde, semhogy fölháborította volna lelkét a méltatlan gyanusítás. Nem is gondolt arra, hogy rögtön elűzze magától a rágalmozót, hiszen ez csak tolmácsolta a róla alkotott általános nézetet. Tehát mindenki azt hiszi, hogy ő nem szeretheti az urát, mindenki csak azt tartja természetesnek, ha ő megcsalja férjét s abban a beteg emberben mindenki czégért lát, a ki csak arra jó, hogy láttára reményt, bátorságot, biztatást nyerjenek az erősebbek, egészségesebbek. Hát mind azok, a kiket férje gyanutlanul bocsátott közelébe, mind, mind ilyen pórias gondolatokat hordtak agyukban, s ily aljas vágyakat szívükben?! Kétségtelen, kétségtelen... Hiszen ez a fiu oly egyszerű s alapjában oly romlatlan, hogy ilyen gondolatokra nem ébredt volna, ha nem mételyezi ennek is meg lelkét az az általános gyanusítás, mende-monda. Végtelen undort kezdett érezni az egész világ iránt. Hát oly törékeny alapra fektetik ezek a vonzalmat, szeretetet, szerelmet?! Hát idegen, ismeretlen fogalom előttük minden, a mi eszményi, szellemi? Milyen durva, korlátolt eszűek, mily érzéketlen üres szívűek!

Jolán elfordult Ormaytól, karját keresztbe fektette a pad támláján s reá hajtotta fejét. Érezte, hogy valami nagy, nagy veszteség érte. A mit eddig oly szépnek, tisztának látott, bűnbarlangnak nézte az egész világot. Keserű fájdalom borult lelkére s csak azon vette magát észre, hogy könnyezik, sir.

- Jolán, Jolán... - Ormay az asszony elébe került s gyöngéden vigasztalni kezdte.

- Ej, nem érdemes azért könyet ejteni... Igaz, szegény Jolánka, hogy nincs a ki megvédje hirnevét a támadásoktól, mert férje... de hát...

Pár pillanatra elhallgatott, aztán erős, határozott hangon folytatta:

- Jolán, megvédem én! Véremet ontom, ha kell, Jolán, a maga hirnevéért. Felhatalmaz-e Jolán erre, felhatalmaz?

Látva, hogy kérdésére nem kap feleletet, tovább beszélt:

- Engedje meg Jolán, hogy Pestre maguk után menjek s engedjen magához, engedje, hogy közelében lehessen mindig, Jolán, kérem, kérem... esküszöm, hogy megvédelmezem.

Pálfyné fölállt s Ormaynak erősen szemeibe nézve szólt:

- Jól van. Elfogadom az áldozatot hirnevemért. De két föltételem van. Először is, ha utánunk utazik, egygyel több oka lesz a világnak a mende-mondára. Igérje tehát, hogy előbb utra kel, mint mi.

Ormay előrántotta zsebóráját s miután megnézte, örömmel kiáltott fel:

- Még ma, az éjjeli vonattal, Jolán.

- Helyes. Másodszor fogadja becsület szavára, hogy ott lesz egész télen s a jövő nyárig nem hagyja el a fővárost.

- Férfiui becsületszavamra mondom.

*

Pálfyné hátra dülve ült a kerti padon. Már egészen bealkonyult. A vasrácscon kívül valami átutazó koldus nyöszörögtette kintornáját. Az udvarról éktelen csaholással rohantak neki a kutyák. A zajból kihallatszott egy férfi hangja, a mint a kutyákat üzi vissza. Ormay. Tehát Ormay elbucsuzott Pálfytól, s most haza siet. Jolán is indulni akart befelé, de a sipláda valami régi-régi melódiába kezd. Még ezt végig hallgatja. Eszébe sem jutott csodálkozni azon, hogy ő, a ki maga is kényes érzékű muzsikusz, végig hallgatja a legjobban kicsufolt hangszer zenéjét. Sőt valami hangulatot is keltett lelkében ez a hangszer. Valami melancholikus érzés vett erőt szívében. Karjai aláhanyatlottak, mintha nem volna erő bennük. Mind jobban-jobban engedte át magát a melódiának s már csaknem minden idegén uralkodtak ezek a rozzant sipok. Arczából, egész testéből mintha elpárologt volna a vér, borzongás futott rajta végig. Ajkát felnyitotta, azt hitte, különben nem jut levegőhöz. Mint repülő galamb szárnyai, keble úgy szállt s emelkedett a lázas pihegésben. Mégis, mikor elnémult a dallam, szinte óhajtotta, hogy újra kezdje, hogy még lekösse lelkét ez a hitvány hangszer. S ez a hangulat dominált felette még akkor is, mikor a kastély lépcsőzetéhez ért.

Férje dolgozó szobájában íróasztala fölé hajolva olvasott. Sovány ujjait hosszú ősz hajába temette. Jolán az ajtó küszöbén állva hosszasan nézte a férjét. Eszébe jutott mind az, a mit Ormay az imént mondott neki. Karjait kitérte s azt mondta magában: - Oh, te jószágom, oh te!... a kit mindenki szid, üldöz, a kit csak én, csak én tudok megérteni, - te, te -

Tovább még gondolatban sem folytathatta, mert Pálfy föltekintett.

- Jaj, de megfázott ma valaki!

Jolán odaszaladt férjéhez, s gyermekesen tiltakozott:

- De nem én. Nem bizony!

- Ugyis legyen ám! Különben ha mozgatlán, jártál-keltél -

- Nem.

- Hát aztán mit csináltál? hm?
- Hallgattam - na, találd ki mit?
- Tán csak nem azt a verklit.
- De bizony azt!

Pálfy gyöngéden megczirogatta az előtte térdelő asszonynak ölébe hajtott fejét.

- De ne kaczagjon! Na -! azon nincs mit nevetni - durczáskodott Jolán.
- Nem is képzeli, mennyire illik egy öreg kintorna hangja ebbe az őszi környezetbe!... S nekem úgy tetszik!... A kert is... Olyan szép, olyan szomorúan, olyan meghatóan szép most ez a kert... Hiszi, hogy szebb, mint nyáron?
- Hogyne hinném, hogyne, mikor te mondod!
- Hát még télen milyen szép, édes lehet itt lakni. Ebben a csöndes, drága magányban... Így kettecskén... Ugy fáj megválni, elmenni innen... De hát miért is megyünk! Miért ne maradhatnánk itt?!

Pálfy mosolygott.

- Maradjunk?
- Igen, igen Ottó, édes, maradjunk itt!
- S nem fogsz unalomról panaszkodni?
- Én? Nem, nem, nem, hiszen - férje kezét előbb ajkához, aztán arczához szorította - hiszen úgy szeretlek, de úgy szeretlek!

DÖNCZI TRÉFÁL.

- Dönczi tréfál, Dönczi nem hagyja el Katót!... Ugy-e édes Dönczi, ugy-e, drága Dönczi?!...

Dönczi nem felel; Dönczi mélyen hallgat. Hogy is beszéljen egy arczkép, melyet halványnyá tett az idő s kopottá az a sok csók, melyet Kató ajka titokban lehelt reá.

De azért Kató csak nem szűnik meg kérdezni tovább:

- Ugy-e, Dönczikém, az enyém maradsz? Az igaz, hogy szóval nem ígérted soha... De beszéltél, beszéltél egy csöndes kis faluról, abban a faluban egy kis házikóról, melynek terebélyes eperfája alatt majd édes, boldog mosolylyal fogsz visszagondolni a multa, a mult küzdelmeire, gyötrelmeire... de nem egyedül, hanem valaki mással... valaki mással, a ki téged szeret... sejtéd, tudod, hogy szeret... Olyankor mindig mélyen szemembe néztél... Éreztem tekintetedből, meg tudtam hangod reszketéséből, hogy nem gondolhatsz másra, mint Katóra... Ugy-e, Dönczikém, most csak tréfálsz!...

Arczának enyelgő vonásai hirtelen komorrá váltak, karja aláhanyatlott s meredt szemei az előtte fekvő fehér karton lapra tapadtak.

- Meghívó az esküvőjére... Ma van.... Igaz-e, Dönczi?... Nem, nem... hazugság!...

Föllobbanó indulata megint átcsapott a szelid megadásba, újra a fénykép után nyult, s mint előbb, enyelegve, gyermekes naivsággal beszélt hozzá:

- Dönczi nem viszen mást kis falujába, a terebélyes eperfa alá, csak Katót, csak Katót... Ugy-e, Dönczikém?!

A halvány, kopott csalány függönyök között bekandikált a késő tavaszi nap. Egy gyöngé, keskeny sugárhenger a lány arczára vetődött, föl kuszott lassan szeméhez, mintha csak föl akarná szárítani azt a könnycseppet, mely Kató szemében csillogott. A régi, avult butorok, fehér, repedezett padló szegényes, de találó keret volt ahhoz a szánalmat keltő képhez, melyet a székében hátradülő igénytelen, sáppadt, vézna leány nyujtott. A varrógépen beszegés alatt álló hosszú gyolcsáv, a gép körül elszórt gyolcsdarabok a lány foglalkozására engednek következtetni. Esztendőik óta áll így e szoba, csak a varrógép tájéka változik időnként. Még a lány öltözeke is az a régi egyszerű gyászruha, melyet más készített neki, mikor ő nem zakatolhatott gépével, nehogy a mélyen alvónak álmát zavarja. Maga részére nem igen varr biz' ő. Mert hát nem az övé sem a gyolcs, sem a kattun, másé még a czérna is, másé a rozoga ágy, a párna, asztal, csak a gép az övé. Azt nem szabad lefoglalni, azt meg kell, hogy hagyják neki, mert különben hogy menekülne meg az éhenhalástól?... Meg aztán Dönczinek is hogy varrhatná azokat a könnyű, pehelyszerű francia batiszt ingeket?

- Dönczi... Dönczi... ugy-e, csak tréfálsz?!...

Kató szemei lecsukódnak. Látni kezd. A mit lát, olyan édes, olyan szép!

.....

Igazi fekete karácsonyt vártak. Akkor nem volt oly hideg, mint a mult télen és mégis vidáman pattogott a tűz a kis vaskályhában, nem mint a mult télen. (A mult télen Dönczi nem igen volt itthon. Valahol jól fűtött szobában könnyen feledkezett meg arról, hogy van, a ki fázik, didereg, pedig egy tubarózsa árával meg lehetne annak is szerezni a boldogságot.) Azon az esős téli napon vette volt ki Dönczi a másik szobát. Kató ugy referált a hazatérő mamának, hogy egy napon elegáns, csinos szobaurat kaptak, a ki még többet is hajlandó fizetni, mint a mennyire a szoba árát szabták. Meg nem tudta érteni az öreg asszony, hogy adhat valaki

többet, mint a mennyit kérnek; hiszen ő, mikor rendre járja a jó időből való ismerősöket, rokonokat négy-öt forint kölcsönért, abból is lealkusznak kettő-hármat...

S milyen barátságos fiu volt a Dönczi. Már az első nap bement hozzájuk. Aztán ki nem fogyott a tréfából. Két hét múlva már az asztal körül kergetőztek a fiatalok. Akkor még Kató csak tanulta a varrást, mert hát jó mindent tudni... Akkor még nem tudta, hogy milyen gonosz szerszám a tű s nem sejté, hogy talán fiatalságát, boldogságát varrja vele majd a vászonba; hát kergetőzhetett, játszhatott, ha mindjárt meg is dorgálta érte a mama. Hiszen bár csak dorgálná most is...

Milyen jó is volt Dönczi. Nem hagyta magára, beszélt neki, vigasztalta, mikor azt a lenge fátyolt - mely jobban főd a sötét éjszakánál - a mamára borította. Ha Dönczi nincs, kétségbe esik egészen... Pedig akkor Dönczire is rossz idők jártak. Mert hogy, hogy nem, megszorult nagyon pénz dolgában. S mikor szobáért kellett fizetnie, mosolygott s nevetve csak annyit mondott:

- Katókám, édes, nincs és nincs!

Persze, hogy Kató ezt is tréfára vette. De mikor látta, hogy való, mit tehetett egyebet, többet dolgozott, megvont magától mindent, nélkülözött, s gyalog járt-kelt mindenfelé esőben, hóban, hogy munkát szerezzen. Az a kis betegség, az a kis köhögés, az semmi, hiszen majd kiheveri abban a falucskában, ott a terebélyes eperfa alatt... Mennyivel nagyobb a Dönczi baja. Nem elég, hogy tanul itthon s még többet egyik barátjánál, törnie kell fejét azon is, honnan szerez pénzt, mert az a sok ezer forinttal tartozó ur nem akar per nélkül fizetni, pereskedéssel pedig sok idő múlva jut pénzéhez az ember. Ha pénz nincs, nincs vizsga-díj, nem végezhet. Meg aztán ő is adós, azt is törleszteni kell, különben elliczítálják azt a kis házat eperfájával együtt. És Dönczi azért nem volt szomorú, vidámsága, tréfái akkor sem hagyták cserbe.

Aztán Dönczi nyájassága igazán fölülmulthatatlan. Távol van tőle minden kevélység, gőg. Leereszkedő, nem érezteti a maga fölényét s a más szegénységét. - Kináljon meg, Kató, ma ebéddel. - Máskor meg: - Kináljon meg, Kató, ma vacsorával! Nem akarok kimenni, aztán magával eldiskurálgatok, mert, Kató, én csak magával tudok szívem, lelkem szerint beszélni! - És nem vetette meg az egyszerű ebédet, vacsorát, olyan jóízűen evett, hogy Kató elfelejtette szegénységét, minden készletét elébe rakta. Ha nem volt, inkább hitelbe hozott...

.....

- Édes jó Istenem! - sóhajtott a leány. Most az jutott eszébe, mikor Dönczi betegen feküdt három hétig itthon. Mily sok aggodalmat, mily sok gyötrelmet állott ki akkor Kató s most, ha visszagondol erre az időre, mégis ezt tartja élete legboldogabb korszakának. Akkor Dönczi mindig itthon volt, senkivel sem érintkezett, még csak könyvei sem vonták el tőle. Ily kizárólagosan sem azelőtt, sem azután nem volt az övé. Minden órának megvolt ugyan a kétség-beejtő fájdalma, de minden óra új reményt is nyújtott: jobban lesz, jobban lesz. Kató borogatta szíve táját. Keze megkérgesedett a sok jeges ruha facsarásától. Dehogyan lehet erre úgy gondolni vissza, hogy az ember szeme száraz maradjon! Ülhetett naphosszat, éjjeleken át ágya szélén, nézhette kék szemét, megczirogathatta haját, bajuszát s ha aludt... megcsókolta azt a halvány ajkat, mely soha szót ki nem ejtett vidámság, kedvesség nélkül. - Oh, akkor nagyon boldog voltam! Akkor is azt hittem, hogy elveszítem, most is. Akkor az Isten akarta elvenni tőlem, most földi lény. Akkor is az enyém maradt, most is az enyém marad... Nem lehet, nem szabad elveszítenem!

.....

Merengéséből a kapu alatt megálló kocsi zöreje ébresztette föl. Felugrik, az ablakhoz rohan. Visszatántorodik. Hát ő az! Itt van tehát az utolsó próba. Csak most légy erős Kató! Ne félj, a tied marad, csak meglepetést akar szerezni neked. Hidd őt elvesztettnek, hogy annál bolderban zárd aztán karjaid közé...

- Dönczi nem hagy el engem... nem... Dönczi csak tréfál!

A szomszéd szoba ajtajának zárában nyikorog a kulcs. Áthallatszik a lépések zaja. Kató figyel, fülel. Mintha öltözködnék valaki. A faszékek megmozdulnak, a mint egy-egy ruhadarab rájuk zuhan. A szekrény ajtajának recsegő hangja. Utazó táska felnyitása, becsapása. Kató mosolyog. Nem veszi komolyan.

Lábujjhegyen az ajtóhoz közeledik.

- Dönczi! Itthon?

- Igen, igen, édes Kató!

Kis szünet...

- Ej, ej, nó, nem megy, sehogy sem, fölcsuszik!

- Mi?

- A nyakkendőm.

- Megtűzzem?

- Legyen olyan jó, édes Katóm!

Kató sietve huzza ki a gép fiókját, kiválaszt egy pár gombostűt és átmegy vele. Dönczi feketében, Dönczi frakkban. Kezével fehér nyakkendőjét szorítja gallérjához.

- Ide, ide, édes Katóm, gyorsan sietnem kell!

- Esküvőjére? - kérdi enyelgő hangon Kató.

- Hova máshova?

- Ne vessünk, tudja, én babonás vagyok, ha kezemben gombostű van.

És Dönczi vőlegényi nyakkendőjét Kató tűzi föl.

- Még egy szót édes Kató! A kofferemet legyen szives az érte jövő embernek átadni... Nem búcsuzom, Kató, azt majd levélben végzem el.

Dönczi elrohan.

Kató az ablakhoz siet, föltárja mindkét szárnyát.

Kocsirobogás. Dönczi eltűnik.

Kató sáppadt arcza remegni kezd, könnyei megerednek, fejét az ablak párkányára hajtja s fuldokolva zokogja:

- Dönczi nem hagy el, Dönczi az enyém... csak tréfál... engem viszen majd az eperfa alá...

A NAGY HARANG.

- Jaj!... Na-a! Jaj, édes apám, fáj!!

- Ejnye, ne óbégass, mintha a bőrödet huznák!... Hiszen nem mondom, hogy épen jól esik a hajnyírás, de vágná csak a borbély! Akkor fájna igazán. Én mégis csak a te édes apád vagyok, a ki kimél úgy, a hogy lehet.

- De édes apám nem vágja, hanem huzza, czibálja.

- Adok én neked mindjárt czibálást, csak még te is bosszants! Nem elég, hogy az a másik... Sülyedne el ott, a hol van!

- Jujj, de tépi megint, édes apám!

Pista irigykedve nézett a Dömszi kutyára. Annak hatalmasabb bundája van, s még sem kell minden hónapban át szenvednie ezeket a pokoli kinokat. A sárga jércze pedig ugyancsak megjárta. Hogy, hogy nem, az az ötlete támadt, hogy a Pista széke mellett kapirgáljon. Pistának a lába pedig a székről már leér a földig, s ezt a szerencsés körülményt arra használta, hogy jó nagyot rugjon a sárga jérczén. Persze, az nem tűrte némán e méltatlan megaláztatást, hanem, éles sipitással rohant társai közé, hogy a sors ellen lázítsa azokat is. Pistának ez a kis manőver néhány gyökerestől kitépett hajszálába került, de legalább kitölthette bosszuját a haj nyírásért.

- A szemembe süt a nap, édes apám!

- Most meg az a bajod?! A herkópáter sem tud kedvedre cselekedni! Ide ültetlek, ni, az udvarra, hogy jobban lássak, aztán neked már itt sem tetszik!

Tenyérét fia fejéhez nyomta, aztán nagyot lóditott rajta.

- Na-a-a! Édes apám!

Pista elpityeredett.

- Édes apám most csak azért nyír engem, mert nem jött haza Jóska. Tegnap délben neki mondta, hogy megnyirja, de annak volt esze, hogy kerülje a házat. Mindenért csak én szenvedek!

Illés földhöz csapta a rozsdás, életlen ollót s fia elébe állott. Vértörös lett a dühtől arca. Nem is mert Pista reá tekinteni, össze huzta nyakát, csak úgy pislogott s remegve várta, hogy mikor csap le a menykő.

- Te!... érted?!... Jóskáról, ha beszélni mersz, én fogom be a szádat. Ne ingerelj! Mert, mert... hát nem hallod, már a kilenczet üti?!

Pista igen jól hallotta a harang ütést, hiszen husz lépésnyire volt előtte a torony. Fölnézett a mutatóra, az a hármason állott, tehát a pálkuti torony óra szerint az épen kilenczet jelent. Mert a pálkuti torony óra ördögös egy jószág. Azt ki kell előbb tanulni, ha az ember el akar igazodni rajta. Mikor jól üt, akkor rosszul mutat, mikor pedig mánusa a közép európai pontos időt hirdeti, a kalapács biztosan háromszázötvenhatot üt a nagy harangra. Hogy ez csupán Illés József harangozó bosszantására történik, nem változtat a dolgon, minthogy ő sem tud változtatni a torony óra eme megrögzött konokságán. Pedig Illés ért ám az óra igazításához is. Ebben is mester. Sőt annyira mester, hogy Jánoskát, korban az ő második fiát, maga tanította ki az órás mesterségre, ép úgy, mint Jóska a harangozásra és csizma csinálásra. - Pistát, a ki most apja borbély tudománya alatt nyög, szabónak szánta, persze, hogy ő is a csizmadia szabódeszkán tanulja sokoldalú édes apjától a mesterséget. Szóval a czinterem - mert

Pálkuton úgy hívják a templom kökerítésén belül eső udvart, harangozó lakot - Pálkuton az volt, a mit Londonban „egyesített kézműipartelepnek” neveznek, valami olyan bazár féle, a hol mindent megtalál az élő, sőt a halottat is innen siratja el a nagy harang, kis harang és az új harang. S mindezeknek mestere 25 év óta - tehát jubelláris esztendő - Illés József, a csizmadia társulat alelnöke. Hogy e sokoldalúsága mellett sem szerzett vagyont, annak a politika az oka. Mert Pálkuton is politizálnak, ép úgy, mint Pesten a Sándor-utczában; a különbség csak az, hogy ott Nabulek fűszer és pálinka nagykereskedő hátsó szobájában, pipaszó és pálinkás pohár mellett s az egyéni becsületen történt sértést mindjárt ott, helyben megreperálják. Itt ugyan Illés uram rendesen hallgat, de annál többet iszik; míg odahaza a családi tüzhelynél megfordítva áll a dolog - ott nagyon sokat beszél s fiainak van mit nyelniük. Mert hát otthon kényur. Fiainak tehetségét el nem ismeri. Persze ezeket is megfordítva cselekszi Illés a nagy világgal szemben. A tiszteletes ur előtt, például, habtakban áll s minden szó után önsimogatást végez deres koponyáján; míg fiai dicséretével be nem telik. Mert hát Jóska - a mellett, hogy minden csizma, a mely keze alól kerül ki, mintha remekbe készült volna, - oly erős, mint a város bikája. Az igaz, hogy termetre ki is ütött a familiából, mert Illés uram még hónaaljáig sem ér csemetéjének. Jánoska peczkes, épen mint az apja, okos, épen mint az apja, de aztán hang dolgában ő üt ki a familiából. A földtekén senki sem tudja úgy eldalolni a „Feltöltsetek fiuk”-ot, mint ő. (Kár, hogy nem lett színész. De még lehet!) Hogy Pistában mi minden szunnyad, annak már igazán csak Illés uram a megmondhatója. Hanem azért a nagy harang szíjját még sem érinti másnak keze, mint az Illésé, mert azzal csak egy ember tud bánni a nagyvilágon: ő.

- Grádicsos megint a fejem, édes apám?

- Grádicsos, az isten nyilát! Mikor volt az grádicsos? Mi? Lódulj, huzz vizet a kutból, s dugd a vederbe fejedet egészen.

Illés uram be vitte az ollót, a tőkére tette s a polczon álló borszékivizes üvegből nagyot huzott. Mielőtt megint helyére állította volna, az ablak felé tartotta s jól megnézte, hogy mennyi is lehet még benne. De bizony az ágya, a fodormenta és citromhéj már kiért a pálinkából.

- Most mindjárt harangozni kell s Jóska, az a himpellér, az a zsvány még sehol! Eredj, Jánoska, nézd meg Sónál, nézd meg Nabuleknél, Bajánál - mindenütt, kerítsd elé a földfene-kéből is, s mondd meg neki, hogy elég volt egész éjszaka oda ténferegni. Itt legyen egy minuta alatt, mert Isten a tanum, nem nézem, hogy fiam, s hogy már elég vén lurkó, hanem úgy elnáspágolom, mint annak a rendje!

A fali órára tévedt tekintete. Épen hetet mutatott. Tehát fél tíz. Nézte, nézte s forni kezdett benne a méreg.

- Indulj te is Pista! Keresd te is azt a kötélre valót. Itt a harangozás ideje! Na, rakd a lábad!

Illés a vetemény tisztításához fogott, hogy feltehesse a husos fazekat, mielőtt a toronyba megy. A mint a térdére fektetett petrezselymen lassan huzogatta a tompa kést, egyre jobban kavarodott fel indulatja.

- Hogy az a fiu nem néz sem embert, sem Istent! Tudja, hogy egy van szent, a mi aztán igazán szent: a harangozás. Tudja, hogy az el nem maradhat, ha a föld százszor is összeomlik! Tudja, hogy mi az a vasárnapi harangozás! Tudja, hogy az új harang sem kismiska!... Hogy szakadjon meg a zuzája! Nem volt elég egész éjszaka! Mit szól majd a tiszteletes ur? Persze a tiszteletes ur majd engem pirongat meg. Huszonöt esztendő óta soha egy árva szóval sem bántott s most... most vénségemre kell megérnem, hogy vén naplopónak, korhelynek, pálinkás korsónak hordjon össze, s még tán le is szamarazzon. S azt mind azért az istentelen gaz-emberért! Meg tudnám fojtani! Vérért tudnám venni! Kerékbe tudnám törni!...

Lesöpörte öléből a veteményt, felugrott s a kis háromlábu széket, melyen ült, úgy vágta a műhely közepén álló csizmadia tőkéhez, hogy dikics, sámfa, talp mind leröpült róla. A csirizes tál még össze is törött.

- Nő, még ez kellett, még ez hiányzott! Kerüljön csak elé, nem lesz ép hely a bőrén, úgy össze morzsolom, úgy össze aprítom!

Talán még magában is kárt tett volna, ha a tiszteletes ur darabontja, mint valami vészjósoló szellem, meg nem jelenik az ajtó előtt.

- Kérdezteti a tiszteletes ur, hogy elaludt Illés ur? Miért nem jön már harangozást kérdeni?

Vicsorította a fogát, de azért a rémület tobzódó dühe fölébe emelkedett. Mi lesz most?

- Csókolom a kezit a tiszteletes urnak, mondja meg, megyek már.

Mikor Andris menőben volt, utána szaladt Illés, és sugva, bizalmaskodással kérdezte:

- Haragszik a tiszteletes ur?

- Nem a!

- Van valaki ott? Jó kedve van?

Mindenre megnyugtató választ kapott. Előrántotta az ünneplő kabátját; menetközben magára öltötte s loholt a papi lak felé. A kapuban megállt, hogy kiszuszanja magát. Aztán az ő szokott félénk lépésével, mint egy macska, somfordált az elő szobán át.

- Nő, hát mi az Illés?

Illés nem jutott szóhoz, pedig így is úgy is igazgatta nyakát.

- Baj van Illés?

A tiszteletes látta, hogy a rémület torkára fagyasztotta Illésnek a szót, bekiáltotta Julcsát; egy kis pálinka majd csak önt belé egy kis bátorságot. A tiszteletes ur nem csalódott. A pálinka s főként az ő jóságos meleg tekintete magához térítette Illést, a ki aztán az ajtó mellől halkán panaszkodni kezdett:

- Az a fiu!... Jóska!... Máskülönben derék, becsületes fiu! Jóska... Én nem tudom, hogy is merte. Hogy nem fél tőlem, meg az Isten büntető kezétől?... Mi lesz most a harangozással?... -

- Nő, menjen csak Illés. Előkerül majd a fia is. Húzza csak meg a „gyülöt”, oda elég maga egyedül is s aztán ha Jóska az alatt elő nem kerül, Jánoska belé kapaszkodik a kis harangba, maga az ujba, s megy, a hogy megy... -

- S a nagy harang?... Instálom aláson. A nagy harang?... -

- Hát felküldöm a darabontomat... -

- A darabont?... Ugyan, instálom, tiszteletes ur!... Nem a darabont, hanem más ember sincs a talpán, a ki - rajtam kívül - elbánjék a nagy haranggal!... Még tán Jóska sem. Bajos azzal bánni!... Ha lent járhatja: félre veri a harangot. Ha fent járhatja: átfordul. S ha még akkor is kapaszkodik a szíjjba: kidobja az ablakon, vagy a falhoz veri úgy, hogy ott marad! -

- Nő, menjen, menjen, lesz úgy, a mint lesz!... -

De Illésnek most már elődázhatlan mondani valója akadt.

- A tiszteletes ur igazán jobb hozzám, Isten engem úgy segéljen, mint boldogult szegény édes apám volt... Majd a föld alá sülyedek, hogy ezt kellett megélnem. Ne haragudjék instálom szépen a tiszteletes urat, de... -

Illés szeme kezdett vadul forogni. Kezeit ökölbe szorította s a kis alázatos Illés egy csapásra herkulési erőt érzett magában.

- De, itt a tiszteletes úr előtt mondom, fogadom, esküszöm, hogy ha az a gazember előkerül, a kiért én most a tiszteletes úr előtt majd az arczámbőrét veszem, Istenemre mondom, kitöröm az oldalbordáját, megölöm, meggyilkolom, ha a tömlöczbe dugnak is öregségemre!...

Úgy kikelt magából, hogy elfelejtett köszönni, elfelejtette koponyáját megsimogatni, rohant ki, haza, föl egyenesen a toronyba.

Aztán rángatta az új harang kötelét. Jó hosszúra nyújtotta a „gyűlőt”. Mikor utolsót kondult a harang, a lépcsőn Jóska pillantotta meg, a mint fölfelé emelkedik. Szeretett volna reá rohanni, de hirtelen eszébe jutott, hogy első a harangozás!

- Fogd meg a nagy harang szíjját, majd aztán harangozás után számolunk, azt az apád így... s úgy!...

Hadd kinlódjon azért is Jóska a nagyharanggal. Ha félre találja verni, egy okkal több, hogy megölje, ha pedig a harang szíjja vágja Jóska a földhöz, akkor is egy okkal több, hogy agyon verje.

Jánoska Jóskával jött, így hát megvolt a rendes létszám. Egymás mellé álltak. Legelőbb a kis harang szólalt meg, vékony, csengő hangján, mint valami gyermek sirás; bele szólt az újharang, mit a mamának kényeztető, békítő éneke, s azután a nagy harang kondult meg, mélyen, zúgva, bűgva. - Jóska passióval tartotta a szíjját. Bal kezében a szíj vége, s mikor a harang feje fölött emelkedett magosra, reá csapta jobb tenyerét is, valami szabályos mozdulattal, húzott rajta egyet, egész teste hátra dőlt, a másik pillanatban a harang kifordult; Jóska utána engedte magát, lába alig ért a földhöz, az hinné az ember, hogy a harang körbe fog fordulni, Jóska pedig magával rántja, de az utolsó pillanatban meg volt fékezve az óriás szörny s hatalmas lóditással sülyedt alá s emelkedett föl ismét a Jóska feje fölött. S olyan méltóságteljes a hangja! Illés át-át tekintett fiára, néha csaknem rajta felejtette szemét. Arcza egyre jobban derült, s mintha a nagyharang tovaszálló hangja lelkéből is elvitt volna valami nehéz, nehéz érzést. Mikor végére ért a harangozás, a három hang harmoniája még tovább zsongott fülében s már öntudatosan, számítással vonta össze a haragos ránczokat homlokán Illés, a mint fiához lépett.

- Te, Jóska! Megérdemlenéd, hogy ledobjalak a toronyból. Nagy zshivány vagy, haszontalan naplopó vagy, de harangozni tudsz! Azt tudod! azt igen, megmondom szemedbe is!

Büszkén lépdelt lefelé a lépcsőn s egyre ismételte magában:

- Még én, én sem huzom sokkal különbül, mint ő! Hogy érti..., hogy tud az a fiu bánni a nagy haranggal!

A PÉNZ.

- Csucsurkám! Hát igazán nem örülsz?... Nó, lásd, ez csunyaság!
- Ugyan kérlek hagyj békét már egyszer! Mi közöm a te örökségedhez?!
- Nó, látod Csucsur, ez fáj! Ez aztán igazán fáj!

Terka bosszankodva dobta magát a divánra s végig nyujtozódott rajta. Arczát a fal felé fordította, mi annyit jelent, hogy eltörött a mécses.

- Ej, nó, ne bolondozz, hiszen örülök, hogyne örülnék! De hát végre is unalmas, unalmas már gyermekem. Hetek óta egyebet sem hallok: Csucsur az ügyvédnél voltam. Csucsur, kísérv el kedden az ügyvédhez. Csucsur, egy hét múlva kifizetik. És ma... és ma... első szavad: Csucsurkám holnap kétezer forint veri a markomat! -

- Téged pedig bosszant... Mintha csak bántana, hogy egyszer életemben én is pénzhez jutok, - mintha csak szegénységemben találnád legfőbb gyönyörűségedet...

- Utoljára kisütöd, hogy az irigység beszél belőlem... Meg hogy rosszakaród vagyok!...

- Azt nem, De...

Ernő szokva volt ahhoz, hogy Terka befejezetlenül hagyja a mondatot. Azért hát nem is faggatta, hogy minek kell következnie a „de” után. Az asztalon heverő írásait össze pakolta, hiszen a munkának mára úgy is vége. Aztán elgondolkozott egy percre.

- Van egy kis igaza Terkának. Minek is rontom el a kedvét?!... - Mosolyogva közeledett a lányhoz, fölé hajolt s arczán azt a kis helyet, mely nem volt betemetve a diván párnája és támlája közé, gyöngéden megcsókolta.

- Hát aztán tisztelt Nagysád! Mi a menkőt is csinál kigyelmed azzal a rengeteg vagyonnal?

- Csúfolkodsz...

- Én?! Nó, tessék! Hogy duzzog, adta-szedte teremtetted, kis békája! Mi lesz, ha én is duzzogni kezdek, mi? Nó, gyorsan egy czviki puszt!

- Igaz is!... Igen... Tudod, hogy nekem egy hatos is pénz, néha nagyon is sok pénz, és mégis...

- Te, csacsi! Hát talán én gazdagabb vagyok? Nó, de ez mellékes. Arra felelj most szépen: mit csinálsz az örökségeddel?

Terka vissza nyerte megint vidámságát, a fiu felé fordulva pajkosan színlelt komolysággal - ujjait is segítségül hiva - kezdte számolgatni:

- Először is gyámnyámnak veszek uj vasedényeket. Másodszor...

Terka fülig pirult.

- Azt igazán először kellett volna mondanom... én úgy határoztam... Miért nézel olyan meredt szemekkel reám?

- Én? Nó, csak folytasd. Másodszor?

Hogy zavarját valamiképen palástolja, Ernő kezeit a csuklónál átfogta és betakarta velük a fiu arczát, szemét, majd fülét, hogy ne lássa ajkának remegését, s ne hallja hangjának reszketését.

- Ugye édes Csucsur... ugye drága Csucsur, hogy...

Aztán nyakát karolta át Ernőnek. Arczát kérlelően simogatni kezdte.

- Végre is kölcsönbe megy. Te úgy is megosztottad velem minden pénzedet, ebédedet, vacsorádat... meg aztán kamatra adnám... akár tőlem kapod, akár mástól, nem mindegy az?...

- Tera, Tera, kezdelek érteni.

- Nő, édes, jó Csucsurkám, ugye nem haragszol? Hiszen ha nem fizetnél, mikor kész leszel nagy munkáddal, én is perelnék, mint bárki más, mint a többi... Tudod, ez is olyan üzleti dolog volna, melyben mi nem mint Csucsur és Tera szereplünk, hanem mint hitelező kis-asszony és adós úr...

Ernő méltatlankodó, fanyar hangon szakította félbe.

- Terka, Terka, nem szeretem az eszed járását. Magad is belátod, milyen kényes kérdést feszegetsz, mert úgy himezel-hámozol mint hibás gyermek a virgács előtt. Belátod, hogy valamiképp színeznél, kiszíneznél kell a dolgot, hogy csunyaságnak ne lássék a tény, aztán a bűnbe így akarsz bele vinni. Nem szeretném, ha valamikor, a magad tettei is ilyen színezésre szorúlnának! Hát csak változtasd meg számításodnak ezt a pontját. Én elfogadok Iczigtól is pénzt akár uzsora kamatra és majd megfizetem. De a te ajánlatodat vissza kell utasítanom, mert tudom, hogy nem huznád le a bőrömet, ha arra kerülne a sor...

- Látod, látod, hogy sértegetsz! Látod, milyen is vagy te Ernő! Én elfogadtam tőled nyugodt lélekkel mindent s most te hálám viszonzását megvetéssel dobod szemem közé. Mintha csak azt mondanád: „Te szeretőm vagy... a te pénzed nem olyan, mint másé... mert te szeretőm vagy...”

Terka könnyezni kezdett.

- Fogadd el, Csucsurkám... Mentve leszünk egy időre gondtól, nyomorúságtól... aztán dolgozhatsz... szerezhetsz... s vissza fizeted... S ha nem fizetnél, igazán, igazán mondom, kegyetlenebb leszek Syloknál... Nő, még sem?...

Ernő szótlankodóan járt föl s alá.

- Nő Csucsurkám! Hiszen ez tisztességes pénz. Nem tapad ahoz semmi...

Ernő megállott a diván lábánál. Tekintete a leány cipőjére tévedt, melynek talpja csaknem levált már egészen a bőrről. Ujjával megérintette, hogy vajjon nem jobb volna-e letépni onnan.

- Mit csinálsz? Min gondolkozol?.

- Kérni akarok valamit tőled, Terkám.

Terka fölugrott, örömeiben majd eldőlte az előtte álló asztalkát.

- Ha majd nem viseled ezt a cipőt, add nekem emléke...

A lány előbb csalódva, aztán csodálkozva nézett Ernőre.

- Ez a cipő legigazabb tanuja, hogy milyen tisztességes minden fillér, a melyhez te jutottál.

- Nő, látod! Hát elfogadhatod... De ne kívánd a cipőmet. Ki hallott ilyent?! Aztán még hozzá emlékül! Hiszen emléket csak attól kér az ember, a kitől válni akar.

- Ki tudja a mi sorsunkat! Lehet, hogy utunk itt elágazik. Lehet, hogy a pénz csörgés egy édes, édes, küzdelemmel, nyomorúsággal telt együttlét gyászharangja...

- Nem értelek... - Terka arcára az ijedség fagyott.

- Nem értesz... Nő, hát megértesz mindjárt. Neked pénzed van. Megkinálsz vele, hogy enyhítsek nyomorúságomon. Ha csak azért kínáltál meg, hogy saját nyomorúságomon enyhítsek, a vissza utasítás nem jár szomorubb következményekkel. De te a magad nyomorúságán akarsz

eképen enyhíteni. Itt ágazik aztán két felé az út. Én nem kívánhatom tőled, hogy utczára dobod a pénzt, csak azért, hogy tovább küzdj, nélkülözz velem. A jólétbe pedig én nem kísérek téged.

Terka ellent mondani próbált.

- Nézz csak körül, édesem. Látod ezt a szegényes szobát? Látod rajtam ezt a viselt ruhát?... Ezekről én menekülni nem akarok. Legalább még nem. Még nincs itt annak az ideje. Lelkemből száműzni azokat az érzelmeket, melyek szegénységgel vannak összeforrva, nem akarom. Hiszen szerelmünknek is szegénység az egyik oszlopa. Hiszen ha gazdag volnék, szemem keresne, kutatna, hogy vonzalmad okát egyéniségem körén kívül helyezzem; de így tudom, hogy csupán azért szeretsz, mert szived, lelked parancsolja... Büszke vagyok reád, mint senki a világon kedvesére, feleségére büszke nem lehet. Nem a szépségedért, nem kedvességedért, hanem önzetlen jóságodért, hanem tisztaságodért. - Ha gazdag lettél volna, nem becsülném erényedet, jellemedet. De te így is, ezer kísértésnek kitéve, a nyomorúságtól hajszolva a bűn felé, tiszta maradtál... Oh, mennyi édes percz emléket homályosítaná el egy ékszer csillogása, oh, mennyi hangulat színét takarná el egy drága ruha. A mi szerelmünk olyan, mint a penészvirág, csak kunyhóban terem, márvány palotába átlántálni hiába való... Haddjuk, haddjuk a gazdagságot azoknak, kiknek egyebük sincs s ne törjünk az után addig, míg itt, itt belül valami a szegénységhez húz. Aztán ha majd gyöngül ez a kapocs és ha majd a vágy mást parancsol, akkor is én fogok hajóra szállni, hogy kihalászsza a gyöngyöt neked...

Terka felkönyökölt az asztalra, s jobb kezével a takaró harrász rojtjait tépegette.

- Olyan szép tervet készítettem, s most szét zúzod, mint egy kártya várat! Azt hittem, megszűnik a folytonos harcz a mindennapiért s ezzel a pénzzel jólétet biztosíthatunk mindkettőnk részére addig, míg pályánkon gyom, tövis helyett gyümölcs is terem. Én igazán nem értelek téged, igazán nem értem a te csökönyös fejed okvetetlenkedését!...

Ernő a lány elébe állott, keményen, mint egy czövek. Hangjából érezhető volt az elfojtott harag.

- Nem értesz... Nó, lám, nem értesz!... Hát érts meg, tudd meg, hogy én megrontódat látom e pénzben. Előtted ismeretlen világ volt eddig az, a melyet pénzzel lehet teremteni. Legfeljebb sejtelmekben élt. A pénz által szerezhető gyönyörök nem csábítottak téged, mert szokásaid, s igénytelen vágyaid ide, ebbe a kis szobába zártak. De ringasson csak egyszer álomba az ópium, nem bírsz menekülni tőle, szerezz csak egyszer örömet magadnak könnyen szerzett pénzzel, utána veted magad!...

- De édes Istenem, hiszen...

- Hiszen örökség, ugye! Annál rosszabb. Becsületes munkával szerzett pénzzel másként bánik az ember, mert a tehetség és tudás kamatja mindig kevés. Azt a keveset pedig becsüli az ember. De a hirtelen öröklött pénz mindig sok, s veszedelmes hibája annak, hogy forrása nem erőnkben rejlik. Ez a pénz, ha elfogy, nincs varázsa annak a kevésnek, a mit becsülettel lehet megszerezni. Költsd el ezt a pénzt, s örvény szélén állasz. Akkor nem lesz türelmed, lelkierőd bevárni a becsületes filléreket, hogy foltot rakathass cipődre, s nem várod be már csak azért sem, mert akkor már szégyelleni fogod a foltos cipőt jobban, semhogy újért, szépért lelkedre ne vennéd egy szennyes titok sulyát... Az az új gyönyör, melyet megkóstoltatott veled, s melyet addigra talán megszokottá is tett a pénz, akkor látszik csak igazán nagynak, nélkülözhetetlennek, mikor újra szakítanod kellene vele. Nem fogsz-e inkább áldozatot hozni érte? Tudsz-e majd ellenni nélküle? Nem fog-e jobban csábítani téged az, mint a becsületes nyomor?... Ez a pénz csak arra lesz elég, hogy igényeket, vágyakat vegyél vele... s aztán...

- S aztán?

Komorán, búsan felelt Ernő:

- Hazudni fogsz... hazudni fogsz, Terka.

Ernő elfordult s lassan az alakhoz lépdelt. A szakadozott tarka függöny szárnyait félre huzta s kinézett az ablakon, habár maga előtt nem látott egyebet, mint azt a rideg magas tűzfalat, melyről csak déltájban verődik szobájába egy-egy napsugaracska.

Hosszasan maradtak szótlanul. Terka bosszankodott. Szerette volna odakiáltani Ernőnek, hogy még most sem érti bölcsekedését. Ilyet csak az ő fantasztikus koponyája teremthet. A mint ott fetrengett a diványon, végig nézett magán s ruháját elsimitotta, hogy ne gyűrődjék még jobban. Elég kopott, elég viseltes már így is ez a bluz s ez a sötétkék alj. S még ki tudja meddig kell ebben járnia?! Pedig most itt volna az alkalom, hogy valami tisztességes rongyot szedjen magára, de Ernő... Hogy elhatározta magában, mihelyt pénzéhez jut, vesz magának egy szép, elegáns ruhát, olyant, milyent egyik társnőjén látott. Legalább nem nézne ki úgy, mint egy hamupipőke. Meg aztán még sohasem is volt selyemruhája. Csak ennyit, csak ennyit engedne meg Ernő!

Valami lázadás is készült abban a kis kóczos fejecskében: „De hát miért ne csináltassam meg azt a ruhát?! Legfeljebb duzzogok én is egy pár napig, ha ő duzzogni kezd. Végre is be kell lássa, hogy nincs igaza!...” De aztán eszébe jutott, hogy Ernő - a milyen bolond tempói vannak - még talán szakitana is ezért az ostobaságért. Mégis csak jobb, ha szépen engedelmet kér Ernőtől.

Felállott, csöndesen a fiu háta mögé lopozott. Derekat átölelte, fejét Ernő vállához szorította s édes, hizelgő hangon szólt:

- Drága Csucsurkám, te jószágom, hátha szépen kérnék tőled valamit, megharagudnál?... Nézzed édesem, nincs egyetlen valamire való ruhám. Ez, a melyet te Isten tudja mikor vettél, már régen nyugalomba vágyik... Tudnék én... tudnék egy... (behunyta szemét s úgy füllentett) kéz alatt.. egy szép selymes ruhácskát... Nekem kitünően áll, de társnőmnek igen szűk derékban... Édes Ernőm, nagyon olcsón jutnék hozzá... aztán a többi pénzt kidobnók a takarékbá...

Itt elhallgatott. Hosszu várakozás után megint folytatta:

- Engedd, hogy megvehessem! Mondd, szabad?... Nó, szólj, kérlek...

Ernő nem felelt. Hogy arczába nézhessen Terka, kezét elébe hajlította s arczát gyöngéden maga felé akarta fordítani. Keze megnedvesedett Ernő arczán. Ijjedten kérdezte:

- Ernő, Ernő, mit csinálsz?

A fiu szomorúan bolintgatott fejével s tompa hangon felelt:

- Siratom a perkál ruhádat...

A MATRÓZTÁNCZ.

Nagyokat zökkent a vonat. A kerekek csattogtak-pattogtak a váltókon. Frida hátra simította homlokába omló fürtjeit, fölállt, s a diván szélére egy csomóba rakta sok czókmókját. Lassan, vigyázva, hogy szundikálni látszó férjét meg ne érintse, a kocsí folyosójára surrant, s kihajolt a leeresztett ablakon. A mellettök levő vágányon álló kocsisor elfödte a kilátást. De a mozdony megint szuszogni kezdett s végső erőfeszítéssel döcögött ki a széles, vagonokkal telerakott pályaudvarból. A reggeli szellő megczirógatta arcát. Megrázkodott. Messziről már kivehette a kerepesi temető magas, palotaszertű mauzoleumait. Visszament fülkéjükbe s gyöngéden megérintette férje vállát.

- Albert! Albert! Ébredj!

- Ej, nó! Hiszen látod, hogy nem alszom!

- Azt hittem. Nem is lenne csoda ilyen hosszú utazás után.

- Nó, igen! Ha az embert nem tartaná ébren a gond, a töprengés.

- Engem pedig az izgalom. Te, Albert... mindjárt ott leszünk... Érted, mindjárt ott leszünk. Drága kis Aladárom, drága kis fiacskám!

Albert álmos szemeit dörzsölgette. Feleségének elragadtatása mintha nem is érdekelte volna.

- Hogy lehetsz ilyen közönyös, ilyen hideg, ilyen köszivű?! Hát csakugyan nem érzel semmi örömet? Még ha kedvencz madaradról volna szó, akkor is a viszontlátás hatással kellene, hogy legyen kedélyedre.

- Ne beszélj bolondokat! Legalább előttem ne affektáld a szerető, lágyszivű mamát! Ha öt évig el tudtál lenni nélküle, még egy félórát csak tudsz türelemmel várni.

- El tudtam lenni nélküle? Még te mondod azt Albert? Hát nem minden nap csak arra kértem az Istent, hogy ismét láthassam, ismét ölembe vehessem az én édes kis gyermekemet? Hogy számígtattam a napokat, az órát! S hogy kiszinezte képzeletem azt a boldog percet, mikor az utolsó állomás felé röpit a vonat... Albert, te ugye nem érzed velem?!

- Hallgass! Fogd be a szádat ne lefetedj, jobb lesz!

Aztán feleségéhez fordult, mintha goromba feleletének okát akarná megmagyarázni.

- A szentimentalizmussal nem érünk semmit. Nincs nekem időm a nyafogásra. Mikor a gond úgy nehezedik az ember agyára, hogy majd szétlapítja, kinek jut eszébe érzelegni, nyöszörögni, turbékolni!

Az asszony csöndes meghunyázkodással rakosgatta a kijárat felé skatuláit.

- Persze neked kisebb gondod is nagyobb annál, hogy miként szerezhetem ezután a te, meg gyermeked befaló kenyerét! Látod, hogy életem koczkáztatásával is alig tudok néhány forint-hoz vergődni. Kinek kell ma trapez tornász, ha nem köti össze művészetét valami ostoba bohóczkodással, melyen kaczag a publikum. Számaimat ország-világ ismeri már, utánam csinálják százan, ezren. Azt hittem, hogy vagyont hozok haza, s öt évi kóborlás után... nó,... lásd!... üres zseb... hát beszélj... érzelegj... hát nyafogj!...

- Majd csak kirendeli az Isten!

- Mondtam, hogy ne hozakodj efélékkel elő nekem! Kirendeli! Mikor? Ezután? Kirendeli!... Badar beszéd! Ha nem rendelte addig, míg ebben a két karban erő, ebben a testben fűrgesség,

hajlékonyság volt, hogy rendeli ki ezután? Mert én tán örök ifjúságra születtem! Meg aztán te is... Van is neked már temperamentumod! Olyan maflán mozogsz, akár csak... Kirendeli... Számár beszéd!

- Uj életet kezdünk Berczim. Oh, én olyan szépen kiálmodtam, milyen életet kezdhethénk mi... Könyörületes ember az én jó bátyám. Meglásd megbocsájt nekem... s neked. Végre is az én pénzem volt. Azt ő is belátja. Ha én nem vetem szemedre, ő sem ejthet sok szót a fölött... A szívemmel is csak én rendelkezhettem... Belátja ő azt is. Te pedig igyekezni fogsz meggyőzni őt, hogy nem a pénzemért csábitottál el, hanem szerettél és szeretsz, mint én téged... Aztán ott a kis fiunk. Majd őt megtanítom, hogy összekulcsolt kezekkel kérje bácsikáját. Meglásd, jószívű ember Lajos!... Aztán nem is könyöradományt kérünk. Használhat téged a telepen, mint felügyelőt, vagy raktárnokot. Te pedig, ha nem leszel artista, könnyen leszokod az éjjeli tivornyát, s élsz nekem, s annak az édes, drága csöpp kis gyermekünknek... Olyan boldogok leszünk Berczim, olyan boldogok!

Albert kezébe vett két utazó táskát s azzal tuszkolta előre Fridát. A peronon az asszony széttekintett, hogy nem várja-e már ott valaki, anyósa a kis Aladárral.

- Csak nem felejtetted el, Albert, megírni anyáknak, hogy most érkezünk?

- Eredj, eredj csak előre!

Podgyászuat, czimüket átadták egy ott ácsorgó targonczásnak s gyalog indultak Angyalföld felé.

- Ejnye, ne rohanj úgy Frida!

- Édes Istenem, hiszen nem rohanok... Drága fiam, drága gyermekem... Vajjon megismerném, ha itt a nép közt látnám? Ő tudom nem ismerne reám. Milyen szép, ügyes fiucska lehet...

- Szép?... Minek az! Mire jó fiunál a szépség?!

- De miért ne lenne szép?!

- Frida...

Az asszony férjére nézett.

- Szólni akartál valamit?

- Hát igen. Elő akarlak készíteni valamire.

- Szent Isten! Talán valami baj van?

- Nó, nó, ne buzdulj fel annyira!

- Beszélj, kérlek. Minek irt volna anyád mindig németül? Eltitkolhattátok előttem a legnagyobb szerencsétlenséget is.

- Ej, ne csinálj olyan ijedt arczokat. Az egész csak annyi, hogy - én sem tudom mennyire - de hát Aladárt nem fogod épen olyan szépnek találni, mint a hogy képzeleted festi.

- Miért? Beszélj már édes Berczi.

- Mert himlős volt s az arczán megmaradtak a nyomok.

- Szegény kis fiam. Szegény gyermekem! Hát miért nem mondtad meg előbb? Hiszen, hiszen nekem így is szép lesz, csak már csókolhatnám azt a kis ripacsos arczocskáját!

- De nem csak ennyiből áll a dolog. Az anyám - legalább én úgy vettem ki a levélből - olyan formán irt, hogy a gyerek sehogy sem nő, csak egyre szélesedik. Háta, melle mintha nagyon is tulságosan ki volna fejlődve, holott az egész gyermek alig egy pár arasznyi magas.

- Pupos?

- Azt nem mondtam. -

- Miért, - beszélj, miért titkoltad ezeket előttem eddig?

- Ej, ne siránkozz itt az utcán, még népcsődületet csinálsz. Hát nem elég korán tudod meg? Ugyan a lelkemre kötötte anyósod, hogy ne szóljak neked, a mig nem muszáj. Hátha elpatkolt volna? Legalább akkor nem lett volna emlékedben megzavarva az a szép kép, melyet elutazásunk óta őrzöl. Ezt az anyósod fundálta ki ekép.

Mintha gyászfátyolt borítottak volna Frida szemére. Egyszerre elhomályosodtak előtte a fényes villasorok, elhomályosodott a nap. Az égről mintha nehéz felhők szálltak volna le, s mind, mind az ő fejére nehezedtek volna. A késő tavaszi pompában uszó fáknak nem érezte üde leheletét, mintha keserű méreg szállt volna azoknak harmatos leveleiről. A mellette elhaladó fürge járókelők lépteit mellén, szíve táján érezte, s majd összeroskadt attól a fájdalomtól.

- Szegény drága angyalom!

Férje karjába kapaszkodott, kéré hangon, csaknem sirva kérdezte:

- De azért - ugy-e Albert, édes Berczim, szeretni fogod a fiadat? Ugy-e nem taszítod el magadtól, ugy-e -

- Ugyan ne beszélj félre! Meg vagy örülve? Hát mért taszitanám el!

- Én, én milliószor jobban fogom őt így szeretni. Minél csufabb, annál jobban fogom szeretni, annál kedvesebb lesz nekem.

- Nő, hallod! Hogy te mi mindent össze-vissza gagyogsz!!

- Berczim! Én félek, hogy nem fogod szeretni azt a kis nyomorékot. Pedig odaadnám lelkem üdvösségét a te apai szeretetédért. Mi is lenne vele, a te szereteted nélkül, ha én meghalnék. Elfordulnál tőle... nem törődnél vele...

- Ugyan ne kotyogj! A fülem is zug már a te buta beszédedtől!

- Hallgatok mindjárt. De látod Berczi, én jól tudom, hogy te soha sem éreztél velem. Némán türtem szeszélyeidet; hibáid iránt vak voltam, vagy szemet hunytam. Ugy-e nem sirtam soha előtted, ugy-e nem tettem soha szemrehányást neked?! Most sem teszek. Még a bántalmazásokat is elfelejtem s előre megbocsájtom az ezutániakat - csak arra kérek, azt a szegény kis gyermeket -

- Hallgass már! Teringettét, felingerelsz, s tudod, hogy akkor nem ismerek sem Istent, sem embert!

A kapuban várta őket Aladár, mellette állott nagymama. Frida messziről rohant feléjük, ölebe kapta gyermekét, csókolta, szoritotta kebléhez. Alig birta a hat éves fiút s mégis karjaiban vitte föl az emeletre. Jó ideig nem férközhetett hozzá senki más, elhalmozta áradó anyai szeretetével. Férje ezalatt fölnyitotta a szekrényeket s asztalhoz ült, hogy reggelizzék. Mikor Frida már kifáradt az ölelésben, csókban, ő is férje mellé ült. A gyermek csodálkozva tátotta föl száját, s lecsüggő hegyes álla csaknem kiszögellő mellét érintette. Nyaka vállai közé volt temetve.

- Nő, és tudsz-e már valami kunsztot? - kérdezte apja.

Helyette a nagymama felelt.

- De mennyit!... Csak nem régen mentek el Ricciusék. Két hónapig tanulták itt új számukat. Matróztánczczal indultak utnak. S képzeljétek: a gyerek mindent eltanult. Majd meg pukkad-tunk a kaczagástól!

Frida elszomorodva nézett férjére, a ki hátradült a széken s nevetve szólt fiához:

- Nő, gyerek, egy-kettő, hogy is van az a matróztáncz?!

Aladár nem kérette sokáig magát. Leguggolt, s lihegve ugrált előre, hátra a tágas szobában. Félszeg, szánalmas mozdulatai apjára oly komikusan hatottak, hogy hahotába tört ki.

- Bravó, gyerek, bravó! Csak tovább, csak ügyesen!... Nyujtsd ki jobban a lábadat! Ugy-ugy... Ember lesz belőled. Manapság ezt keresik, ezt fizetik. Olyan pompás számot csinálunk veled, hogy hanyat vágja magát a közönség...

A kis gyermek pedig a biztatásra egyre jobban szökdécselt, míg lábai egymásba megbotlottak s fáradt testecskéje mint labda gurult a falhoz.

- Bravó ez is benne lesz az új számunkban!

Frida gyermekéhez rohant, ölébe kapta, a szomszéd szoba ajtajából visszafordult kaczagó férje felé s féket vesztett keserű haragjának teljes kitörésével kiáltotta:

- Semmiházi, nyomorult, gazember, ne kaczagjon az én gyermekemen!

EMBER TERVEZ...

A tribün legfelső fokán állott Högn ur. De a távolság dacára is tisztán kivehette Bikfalvy, hogy köszöntése nem kerülte el az intéző ur tekintetét. Nem mintha vissza köszönt volna. Högn ur igen-igen drágán méri azt a merev kis fejbiccczentést, mely arra is magyarázható volna, hogy éppen abban a pillanatban nyelt a rendesnél nagyobbacska. Alantos tisztviselőinek pedig ugyancsak nem jut ebből a megtiszteltetésből. A mi Bikfalvy föltevésének mégis adott alapot: az intéző urnak egy sajátságos kézmozdulata volt. Egy olyan kézmozdulat, milyennel az ember az utca sarkán a bérkocsi állomás felé fordulva e pár szót látja el nagyobb nyomatékkal: „konflis, ide gyorsan!” Bikfalvy is igyekezett volna árkon-bokron keresztül a tribün legmagasabb fokára, ha utközben árkok és bokrok állottak volna. De Gizella kisasszonyt, Bodolányi tanácsos urat, Verbőcz ezredest stbt... stbit. észre nem venni, nagy illetlenség lett volna; s az már Bikfalvy népszerűségének következménye, hogy mindenikkel egy pár szót kénytelen volt váltani. Hiszen Bikfalvyt ugyanis minden férfi és nő akkép szokta köszönteni: „épen jó, hogy találkoztunk, mert...” S a *mert* után mindenki más okkal magyarázza meg a véletlen találkozásban rejlő szerencsét. Egyik legalább személyesen hívhatja meg a pénteki ebédre, másik a nyaralójához vezető utat magyarázza és sokan, igen sokan - persze a női nem fiatalabb képviselői közül - a tánczról, piknikről, zsurról (multban, jelenben és jövőben) akar Bikfalvyval pár szót vesztegetni. Ez alatt startoltak a telivérek s Bikfalvy előtt csak akkor nyílt szabadabb út, mikor a jelző csöngettyük már kizárták a totalizátor kasszájából az oda igyekvő pénzeket. Högn ur pedig éppen erre a futamra vonatkozólag akarta kikérni Bikfalvy véleményét. Nem mintha nézete kifejeződésénél tekintetbe jönné az ő alantassának szava, hanem csupán leereszkedésből. Végre is Bikfalvy az egyedüli, a kit még Högn ur szalonjában is elfogadnak hivatalnok társai közül. Felkapott, divatját élő gyerek, s eltekintve azoktól az apró érdemeiktől, melyeket mint estély rendező méltán kiérdemelt különösen Högn ur kedves familiájától, nem is volna rossz parti. Mi sem természetesebb azonban, hogy Bikfalvynak, mint partinak értéke Högn ur nélkül egy csomó zerus, a numerust elől az intéző ur jóakarata tenné.

Mire fölért a tribün legfelső fokára, már a favorit is beért a célhoz utolsónak. Högn ur pedig gunyosan szólott oda a lihegő fiatal embernek:

- Már itt van?

- Bocsánat intéző ur -

Itt aztán elállt a szava a meglepetéstől. Alig néhány lépésnyi távolságban egy vidékiesen öltözött urra tévedt tekintete s mikor ismét szóhoz juthatott, a helyett, hogy befejezte volna a megkezdett mondatot, azt a nevetlenséget követte el Högn urral szemben, hogy átkiáltott a pörge kalapos bácsi felé:

- Szervusz! Hozott Isten, kedves Druzám!

Högn megcsóválta fejét, s magában azt gondolta: Ez a gyerkőcz még mindig nem akarja megérteni, hogy ki vagyok én. Aztán sarkon fordult s az ő ajkáról nem idegenül hangzó sárkásussal szólt vállán keresztül:

- Csak örüljön a viszontlátásnak. Ha kibeszélték magukat, keressen föl itt, mondani valóm van.

Bikfalvy karon fogta régi barátját, s vezette lefelé a tribünön.

- Jer, arra, oda a zöldbe, a fák közé. Avagy érdekel nagyon a verseny? Nem? Nő, akkor ott zavartalanabban kibeszélhetjük magunkat.

Letelepedtek egymás mellé a fübe.

- Rossz hazafi vagy fiu! Haragusznak is rád a pátriádban! Mi csak halljuk néha híreket, mert kérdezősködünk, a hol lehet utánad, de te... fogadom, hogy soha eszedbe sem jutnak azok a naiv, elrusztikusodott falusi barátaid.

- Ne vádolgass ilyen keményen, a mért nem rándulok olyan sűrűn haza... - azaz nem, rosszul mondtam... nem hazám már... sajnós, nem hazám...

- Ugyan, ugyan, hogy beszélhetsz ilyent!

- Nincs nekem ott már egy talpalatnyi földem.

- Rajtad áll, hogy újra legyen.

- Vissza vásárolni? Ha csak adóssággal nem fizetek! Az én jegyzékemben minden szám tartozást jelent.

- Kell is ahoz pénz! Hiszen Berta... Nó, tudod... Ej, én egy perczig sem gondolkoznám.

- Én sem!

- Nos, aztán?

- Frányát is! Hallod Gazsi, ha ilyen véleményt tápláltok felőlem, ne csudálkozz, hogy kerülöm a szülőföldemet. Csak nem tartasz te is olyan semmiházinak?!

Gazsi megütközött e keményen kiejtett mondat hallatára.

- Nó igen, hát! - Aztán csendesebben folytatta: - Édes Gazsim, én vágyban még mindig abban a világban élek, a melyben szerelem nélkül nem kötnek házasságot. Ha házasságot kötök, csupán azért fogom tenni, mert a mai társadalmi rend kizárja, hogy a kinek szerelme nélkül élni nem tudnék, másként az enyém lehessen. A szerelem kell, - hogy ugyyszólva - hajtson, üzzön a házasságba.

- De hát Bertát szerelemből is el lehet venni, nem csak vagyonáért.

- Arról az alig ismert leányról nem akarom föltenni azt a csunyaságot, hogy spekuláció tárgyává dobja oda magát. De én nem szeretem. Igaz, hogy levonná vállaimról azt a nehéz keresztet, melyet az anyagi gondok raktak reá, s hivatalban sem kellene kutyáskodnom -

- Meghiszem azt!

Vágott közbe Gazsi. Erre aztán mindketten szótlanok maradtak. Bikfalvy elgondolkozva veregette botjával az apró fűszálakat. Arcza szemmel láthatólag derülni kezdett, mint a kinek boldog titok fészkelődik lelkében. Kezét Gazsi vállára tette s megrázta.

- Hej, hej, fiu! - Mutató ujját hirtelen ajkához emelte. - De aztán csitt, érted, csitt, még nincsen ám rendben minden.

- Aha, most üti ki a szeg a zsákból magát!

- Nó, igen. Hát te Gazsi bátya! Tudod-e, hogy én szerelmes vagyok. Szerelmes!... S tudod-e, hogy nagyon, nagyon szerelmes!

Arcza ragyogott a boldogságtól, szeme egyre jobban tüzelt, s egyre emelkedettebbé tette hangját a szerelem gyújtotta ihlet.

- Egész sivár multam aranyos, csillogó szemfedője ez az érzés s megnyitja előttem a boldogság menyországát. Ez az érzés dirigálja minden tettemet. Ez szabja meg az irányt, ez tüzi ki a célzt, mely felé haladni fogok ezután s ez ad erőt törekvéseimhez. Ennek nevében tervezek, akarok, cselekszem, ez az én Istenem -

- Mely tervez is, végez is!

- Igen, igen!... Ő is szeret s egymásé leszünk. Édes atyja nagyon gondol egyetlen leánya boldogságával s nem fog ellenkezni. Mi oka is lehetne, hogy engem kiverjen?... Különb holnap már mindent tudok.

- Aztán ha nem sért a kérdésem, van-e, hm... nó?

Gazsi úgy tett, mintha pénzt számlálna tenyerébe.

- Persze, hogy sértesz ezzel, Gazsi!

- S az a sok szám, mely a te adósságodat jelenti?

Bikfalvy elvörösödött.

- Véletlenül vagyona is van. Csupa véletlen, mert hidd el, a nélkül is egymásé lennénk, a nyomoruság nem riasztana vissza. Meg aztán tudod, hogy milyen szép jövő vár reám a vállalatnál.

Megint elgondolkozott, csak ajkán a boldog mosoly sejtette, hogy képzelete ott jár, valahol az ő Irmájánál. Milyen minta férj is lesz majd belőle! Nem lesz más célja, mint Irmát boldoggá tenni. Ha megszabadul hivatalos óraitól, mint röpi majd haza, annak az édes asszonynak karjaiba, kivel karöltve járja be az élet rózsa ligeteit. Kivonja magát a társaságból; nem fog járni sehova, nem fogadnak senkit; hiszen minden hang diszonáns volna abban az édes, andalító harmoniában, melyet két, oly igazán szerető szív dobbanása kelt.

- Hah, Gazsi, holnap ilyenkor! Náluk leszek. S már tudom, tudom... talán a kézfogó, talán az esküvő napját is! -

A tribünök felől jövő óriási zaj, kiabálás juttatta eszébe Bikfalvynak Högn. Sietett is fel a tribünre, az első lépcsőről még vissza kiáltotta Gazsinak: - megirom még holnap...érted.?

Högn két idegen urral tárgyalt, a mikor Bikfalvy fölért. Jó ideig nem akarta észrevenni az ifjút, a ki ugyan azon lépcsőfokra állott. Högn urnak, habár közgazdasági problémákban nyilatkozott, mégis maradt hely agyában annak a gondolatnak: - confidens ez a gyerek, el van kaptva. Ide áll majdnem közénk, a helyett, hogy pár lépcső fokkal alább várná, a mig magamhoz parancsolom. - A gondolat nem hallható, így hát Bikfalvy zavartalanul szemlélhette főnöke nagyképűsködését, páthosát.

- Megjött? Nó, csak várjon!

Aztán újra fölvette a beszédfonalát az előbbiekkal. Az intézői póz azonban azt kívánta, hogy megint az ifju felé forduljon, s nagy uri tempóval vesse oda neki:

- Különb végzek előbb magával. Hát, izé, Bikfalvy, holnap délután villámban lesz az első összeövetel. Igen valószínű, hogy tánczra is perdülnek majd az ifjak. Épen ezért legyen ott öt órára.

Mint befejezett, letárgyalt ügy után megint oda fordult barátaihoz és szaporán vágott bele a védvám kérdésébe. Bikfalvy azonban - talán egy kissé indignált hangon - szakította félbe:

- Bocsánat, Intéző ur, holnapra el vagyok igérkezve.

- Hová? - kérdezte szigoruan Högn.

- Berte urékhoz.

- Ja, ugy! Mondja meg Berte urnak, hogy üdvözlöm!

Az intéző uron nem látszott a méreg, a mely felkavarodott benne. Tekintélyén érzékeny sérelem esett. S éppen tanuk előtt kellett ennek történnie. Ez az alárendelt közeg mer parancsának teljesítése alól kibujni! Ellentszegül akarátának. Hát ha török-szakad nem lett volna kötelessége mindent félretenni, a mi főnökének kívánságába ütközik?! De azért a védvám kérdést letárgyalták.

Högn lakásán, kora reggel kereste föl Berte. Nem csinált hosszú bevezetést.

- Bikfalvyt ismerem, de nem annyira, hogy leányom jövőjét alaposabb megfontolás, körültekintés nélkül tegyem kezébe. Bizalommal jöttem tehát önhöz, Intéző ur, s kérem ne tagadjon, meg némi információt... Van-e Bikfalvynak jövője a vállalatnál? Birja-e az Intéző ur bizalmát?

Högn meg volt lepetve. Erre nem számított. Bikfalvyt nap-nap után kevésbé szívelte s hogy mégis megtúrta maga körül, annak is van egy kis magyarázata. Lina, Erzs, bizony egyik sem mai csirke, de azért elkotya-vetyélni éppen nem lehet. Bikfalvyt pedig tartalékban tartani s a legrosszabb esetben előrántani egész méltó szüleménye Högn ur zsenijének. Az Intéző ur pedig ellentmondáshoz szokva nem volt. Hát még ha számítását keresztül-kasul huzza valaki! Ha a véletlen tette volna, az ellen fegyvere nincs, de ember... alantos tisztviselője!! S éppen az az ember, a ki mindig elég merész, elég arczátlan volt őt, mint korlátlan urát, föltétlen parancsolóját el nem ismerni. Hiszen úgy beszélt vele, mint akárki mással, s az udvarias hang alatt kétségtelen, ott lappangott mindig a kevésbe vevés, a tiszteletlenség. Ignorálta! Mikor a többiek meghunyázkodó tekintetéből félelem olvasható, Bikfalvy úgy áll előtte, mint egy bármely perczben kenyértörésre kész pártütő... Pedig ezt a vállalatot csak erős kar tekintélyével lehet kormányozni. Mihelyt a hivatalnok arra ébred, hogy szellemi erőben nálánál úgy sem nagyobb vezetőjének hatalma sem elég, hogy fejét az asztal alá nyomja, lerázza magáról a képzelt igát, s önérzettel követeli a maga részét. Bikfalvy gondolkozni tud és mer. Ha most még némi vagyoni függetlenséggel is erősödnék, talán a szó sem késne sokáig ajkán... Különben is hetyke fráter! Most kell elbánni vele, a mig lehet.

- Megvallva, kedves Berte ur, nem igen szeretek olyan nyilatkozatokat tenni, melyek esetleg megváltoztatnák -

- Kérem, bocsánat, apa áll ön előtt, Intéző ur, a ki bizalmával bizalomra is rászolgált!

- No igen, igen,.. Hát sajnálom, igen sajnálom, de Bikfalvynak itt e vállalatnál jövője nincs. Többet ne kíváncsijon megtudni tőlem, az okot diskreció parancsolja, hogy elhallgassam. -

Ez régen történt. Ma már Högn ur nemcsak hogy predikatummal írja nevét, hanem fityeg is egy pár kereszt a mellén. A merre kocsiában elhajt, emelkednek a kalapok. Bikfalvy pedig?... Szentimentális ördög!.. Különben ki is törödnék egy olyan elzülött existenciával, a ki ott hagy egy fényes reményekre jogosító pályát, hogy máshol mint diurnista tengesse életét... Kellott hogy ott valami bibi legyen, habár a nemes lelkű Högn csak a fejét csóválja, s nem árul el semmit.

CSINÁLT VIRÁGOK.

- Bizom az ön lovagiasságában, tisztelt uram, s nincs kifogásom az ellen, hogy leányomat, Katicza ő nagyságát, sétára vigye. Azt azonban becses figyelmébe ajánlom, hogy alkonyat előtt jó lesz visszatérni, annyival is inkább, mert a multkori tulságosan hosszúra nyult bizalmas együttlétük megkeserítője még mindig kedves papája dohányzóeszközének egyik alkotó részét képezi.

Pistuka előbb a papa pipaszárjára, majd Katiczára veté tekintetét és szörnyen elszégyelte magát. S mert a papák s mamák ebben nagyon is mulattató dolgot találtak, ill a berek, nádak erek, futásnak eredt s meg sem állt a kocsiszinig.

Katiczát a legnagyobb zavarba hozta nyilvánosan megbélyegzett gavallérjának futása. Nem tudta, fölkeljen-e az asztaltól, utána iramodjék, avagy sirva fakadjon. Végre is az utóbbira határozta el magát. Az uzsonnáról megmaradt félkiflit görcsösen szorítva bal kezében, jobb kezét szeméhez emelte s aztán megeredt a könnyek árja.

- No, jer, jer, kis tubiczám, érzékeny kis fülemilém: látod milyenek is ezek a férfiak!

Ölébe kapta Szabolcsné kis leányát, csókjával szárítá föl forró könnyeit. Aztán félre simította homlokára omló szőke fűrtet s gyermekes duzzogással folytatta:

- Igen, igen, a papa elijesztette, megugrasztotta udvarlódát... értem, drágám, a te szived keserűségét.

Pistuka e közben türelmetlenül várta Katiczát. Szemét le nem vette a verandáról. Mikor látta, hogy ölbe került Katicza, megeresztett egy hosszú, kacskaringós füttyöt, a mi azt jelentette: jer már Kató!

- No hallod, lányom, hallod a füttyöt? Neked szól... No csak eredj szépen; nem kell oly érzékenynek lenni. Eredj, majd megvigasztal Pista.

Katicza leugrott mamája öléből, sorra kezét csókolt a mamáknak és papáknak, aztán lassan a kocsiszin felé bandukolt.

- Messzire ne menjetek. A tavak körül nem szabad járni! - kiáltott utánuk a mama.

A két gyerek kézen fogva haladt az egyik dombnak csöndes, lassu léptekkel. Szavuk sem igen volt egymáshoz. A dombtetőről vissza néztek a ház felé, kendőjüket meglobogtatták s aztán ismét tovább indultak a girbe-görbe uton.

Jobbról egy óriási fensik terült kopáron, fehérén, mintha czukorporral lenne behintve. A só ütött át a vékony földrétegen. Baloldalon zöldelő erdőkkel borított hegyláncz vonul nyugatról keletre, csaknem félkörben kerülve meg azt a pár villattelket, hol néhány városi család nyaralt. Előttük kisebb-nagyobb dombok, néhol fával borítva, néhol pedig a föld alól só szilánkok kandikálnak ki. Messzebb, a távolban, azonban minden zöld. Arra vannak a tavak.

- Katicza, láttál-e már pióczát?

- Nem.

- Nem is tudod, mi?

- Bogár.

- Igen, egy hosszú bogár. Akarsz látni?

- Nem, mert ránk röpül.

- Dehogy repül, Ne félj tőle. Nem tud repülni. Én már láttam.
- Hol?
- Az édes tónál. Ott fogja egy ember. Csak vízben van. Halászni kell.
- Jaj, de szeretném látni, hogy halásznak!
- De béka is van ott.
- Akkor ne menjük oda.
- Félsz a békától, mikor én vagyok veled?

Pista szaván észrevehető volt sértett önérzete. Katicza végig mérte szemével kísérlőjét, s nyilván így gondolkozott: Pista férfi s már tizenegy éves, hát csak meg tud védni a békák ellen!

- Nem félek.
- No, akkor szaladjunk, mert messzi van ám az édes tó.

Eleresztették egymás kezét s szaladni kezdtek dombon fel, dombon le. Pista jobban birta. Meg-megállt, hogy bevárja Katiczát. Itt-ott meg is pihentek. Az édes tónál azonban nem találtak senkit. Lélekvesztő volt a parthoz kötve.

- Gyerünk közelebb.

Kézen fogták megint egymást s lassan indultak lefelé. A tó partjához minél közelebb értek, annál jobban élénkült meg a víz. A partról egymás után szökdécseltek vízbe a békák. Először egy-kettő, majd egész légió kezdett rá kuruttyoló énekére. A vízből ki-kibukkant egy-egy békafej s ijesztően nézett a két gyerek felé.

- Ma nem látunk pióczát, Katicza, nincs itt az a bácsi.
- Menjünk!
- Jó. Csunya ez a sok béka. A sóstavaknál nincs béka. Te nem voltál még ott ugy-e, Katicza? Nem is tudod, milyen a „Dörgő” meg a sülyedt akna!
- Messzi van?
- Arra, fölfelé. Hegyre kell menni, aztán a tó egész mélyen bent van. Ott meg is lehet fürödni. Annak a tónak nincs fenéke. Ott emberek is lesznek. Mindig fürödnek a városiak a „Dörgő”-ben. Akarod látni?
- Igen!

Megint kezén fogta Pista Katiczát és indultak tovább. Minden bokor alul fölugrott valami, a mint ahhoz közeledtek. Béka vagy madár. Egy-egy szarvasbogár röptében majd nem hogy arcukat érinté szárnyával. Szótlan haladtak föl a hegyre. Katiczának a kis ruhája megakadt egy tövis bokorban. Elszakadt. Meggyült Pistának a baja, mert Katicza nagyon szívére vette a kárt. Sirt.

- A mama... bühhh...
- Te, Katicza, ugy-e a te papád csak szivarozik?
- Cs... a... k...
- No, akkor ne félj semmit...
- Mért?

- Mert nincs pipaszára.

Ez látszólag megvigasztalta Katiczát. A nap már derékba kapta a fákat, csak hátuk mögött, messzi, messzi láttak még egy-egy élesebben világított pontot. De csakhamar már a hegyek is árnyékot vetettek. És még a „Dörgő”-t sem érték el. Lehajoltak egy-egy utsalí virágért, Katiczának kis köténykéjébe gyűjték.

- Fáradt vagy, Katicza?

- Nem.

Mikor a Dörgőhöz értek, már nagyon közel volt a szürkület.

- Nézzed, nézzed Pista, milyen sok szép virág!

Addig szedték a virágot, míg Katiczának a köténye egészen megtelt.

Aztán lassu léptekkel ereszkedtek a tó felé. A nehéz, vörösszinü víz tükrét a legkisebb fodor sem zavarta. Mélyen lent feküdt a völgyben, fával benőtt magas hegykoszorutól övezve. Szellő sem lengett, oda pedig erős szél kell, hogy ez a nehéz víz megmozduljon.

- Ne mondd meg papáéknak, hogy itt voltunk.

- Jaj, Istenem, siessünk haza.

Pista föltekint.

- Ne félj, Katicza!

Indultak fölfelé, de nem találták az utat, a melyen jöttek. Csak akkor vette észre Pista, hogy rossz helyen járnak, mikor egy mély, keskeny sósziklával csipkézett nyilást láttak maguk előtt. Ez a süllyedt akna. Mélyen, lent a víz tükrében egy pár gerenda uszkál s a meredek sósziklákon egyre csuszamlík a felülről jövő föld, göröngy. Mikor a vízbe esik, éktelen zaj, zugás tör fölfelé.

- Ne lépj. Katicza... Ne lépj!

Oly rémülettel kiáltotta Pista, hogy Katicza sirva fakadt.

Ez itt a halál torka, jól tudta Pista. Hallott már eleget beszélni azokról a szerencsétlenségekről, a melyek itt történtek.

A szürkület gyorsan sűrűsödött. Tanácstalanul, megrémülve állt ott a két gyerek. Minden oldalról veszély fenyeget. Egy ut volna a menekülésre, az, a melyen jöttek. De azt a vékony ösvényt, a sűrű bozót közt most megtalálni nem lehet. Aztán félre találnak lépni s vége az életüknek. Ezt Pista mind igen jól tudta.

- Félek, Pista.

- Ne félj, Katicza!

- Megvernek!

Az még a legkisebb baj volna - gondolta Pista magában. Arra én már el vagyok készülve. Nem is bánna, csak otthon lenne.

- Menjünk haza, Pista, vigy haza!

Pista nem szólt semmit.

- Menjünk haza, vigy haza Pista!

Ezt már követelő hangon mondta a kis leányka. Mikor látta, hogy Pista erre sem mozdul, levetette magát a földre és zokogni kezdett.

- Édes kis Katicza, szép kis Katicza, ne félj... Nem mehetünk haza... Egész sötét van... Értünk jönnek majd lámpással... Vagy pedig reggel...

Katicza egyre sirt, zokogott, egész kis teste remegett belé. Pista erélyes hangon szól hozzá megint:

- Félsz, mikor velem vagy?

Katicza a sirást abba hagyta, aztán halkán felelt:

- Nem félek.

- Ülünk le beszélgetünk... Te, Katicza, igaz-e, hogy Nagy Béla szerelmes Erzsibe?

- Ki az a Nagy Béla?

- Az az első gimnazista.

- Jaj, igen... hát te honnan tudod?

- Beszélték a fiuk.

Egy kis csönd.

- De beszéltek még egyebet is a fiuk. Tudod mit, Katicza?

- Nem.

- Azt, hogy... azt beszélik.. hogy én szerelmes vagyok - beléd.

- S igaz?...

- A lányok nem beszélnek semmit?

- De...

- S igaz?

Katicza elpityeredett.

- Édes kis Katiczám, ne sirj, hiszen én szeretlek!

Eltelt öt percz teljes némaságban. Ez idő alatt Pista mind azt ismételte magában, a mit most hangosan fog mondani:

- Katicza, pecsételjük meg szerelmünket csókkal!

Aztán átkarolták egymást s elcsattant az első csók. Megint néma csönd. A csöndet aztán kis idő múlva megint csók czuppanása szakította meg. Ez így váltakozott jó darabig.

- Ugy-e, Katicza, mi szeretni fogjuk egymást mindig.

- Igen, igen - szól duzzogva Katicza - tudom, ti fiuk milyenek vagytok! Ha nagy deák leszel, nem is nézel olyan kis leányra, mint én vagyok.

- De hiszen akkora te is nagy leszel.

- Igaz biz'a! - Ez egészen megnyugtatta Katót.

- Most még nem tudnálak eltartani, de mikor jogász leszek, feleségül veszek!

- Mikor leszel már jogász?

- Nem tudom... Hol vannak a virágok?

- Itt a földön.

- Katiczám, édes kis menyasszonyom, nem vagy álmos?

- De...
- Alszunk?
- Igen.
- A virágokra tesszük fejünket s átkaroljuk egymást, jó?
- Igen.
- Feleségem vagy?
- Az.
- Imádlak Katiczám!
- Én jobban téged, mint te engem.
- Nem igaz, én jobban téged!
- Örökre!
- Még egy csókot!

Átölelve tartották egymást; fejük alatt mezei virágokból a párna... ajkuk össze ért s így aludtak a szabad ég alatt.

Átölelve tartottuk egymást; fejünk alatt mezei virágokból a párna... ajkunk össze ért s úgy aludtunk a szabad ég alatt.

* * *

Léptek közelednek. Valaki kopog ajtómon.

- Ki az?

Inasom. Menyasszonyi csokrot hoz, fehér virágokból. Hatalmas illatár tölti be a levegőt. Erős, nehéz illat.

- Ferencz, készítse ki ruháimat... esküvőmre.

Kezembe veszem a csokrot, nézem, nézem. Milyen ékesek, diszesek, pompázók e virágok... Mint menyasszonyom. S az illatuk? Mint menyasszonyom lelke...

A divánra helyezem a csokrot s fájdalmas vágygyal sóhajtok:

- Hol vagytok mezei virágok, hol vagy Katicza?!

Nem tehetek róla: *csinált* virágnak nézem ezt a csokrot. S azt az illatárt pedig mintha süritve -

- üvegben is árulnák.